

42
Р 31

ПЕТРО РЕБРО

Проміння серця

ПЕТРО
РЕБРО

Проміння серця

Лірика, сатира та гумор

Державне видавництво
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
Київ-1962

У2
Р31

Наш читач знає Петра Ребра як автора кількох цікавих ліричних та сатиричних збірників.

До цієї книги відібрано кращі з його творів, що вже публікувалися, а також нові вірші. Провідна тема в ліриці поета — оспівування натхненної праці народу Радянської України.

Вдало виявив себе П. Ребро і як сатирик, особливо в жанрі дотепної віршованої мініатюри. Цікаві вірші » «Оверко-безбожник», «Чоботи», «Висока мета» та багато інших.

Земля сталедарів

* *
*

Ні, ти не знаєш добре України,
Якщо на Запоріжжі не бував,
Де небо — то від хвиль дніпрових сине,
То, наче мак, червоне від заграв;

Де на весь світ співає колосками
У січах кров'ю зрошена земля;
Де кожен дім і міст, завод і камінь
Народу силу й велич прославля;

Де сяйво з вод викрешують турбіни,
Де в печах сталь, мов сонце, виграва...
Ні, ти не знаєш добре України,
Якщо на Запоріжжі не бував.

1958

* *
*

Навіть квітку жаль мені зірвати,
Що зі мною тихо розмовля:
Ти ж мені не мачуха, а мати,
Змалечку полюблена земля.

Воду в джерелі не скаламучу,
На чебрець в степу не наступлю,
І не тільки яблуньку родючу —
Навіть кущ борщівнику поллю.

Гурт черешень на дніпровім схилі
І у полі колос-буйногрив —
Все, як є, до болю рідне й миле,
Ніби сам я сів і садив.

Кожен лист шаную і приємлю,
Кожну грудку серцем обігрів.
Ось чому тебе ревную, земле,
До зірок, до неба, до вітрів.

Ворогам не дам тебе топтати,
Лист зелений не поточить тля...
Ти ж мені не мачуха, а мати,
Змалечку полюблена земля!

1961

БАЛАДА ПРО ВІТЧИЗНУ

Була війна. Збирались тучі.
Дніпро у гніві рокотав.
А на крутій, високій кручі,
Де полини, кущі колючі,
Де нишпорять вітри горючі,
Я від глибоких ран вмирав.
Була війна...

І я вмирав.

Сочилась кров моя по краплі
На голий камінь, на чебрець...
Кресали блискавки, мов шаблі.
Хололи руки, ноги слабли...
Я розумів: іде кінець...
Сочилась кров.

Ішов кінець.

Здалось, уже пройшла пора та,
Коли лежи чи не лежи,
А доведеться помирати...
І раптом сонце, мов крізь ґрати,
Зирнуло — й знову світ ожив.
Здалося,

знову світ ожив.

І я побачив синь дніпрову,
І місто, степ, країну всю —

Зелену, юну, пурпурову,
Таку ясну, таку чудову,
Що не знайти, здається, слова,
Щоб передати цю красу.
І я
    побачив цю красу.

Дзвеніли далі, сніло жито,
Ішли стовпи уздовж доріг...
І так мені схотілось жити,
Сміятись, плакати, любити,
Орати ниву, хліб косити,
Що я померти вже не міг.
Дзвеніли далі...
    Ні, не міг.

Тьмянів мій зір. І рани мліли...
А даль, а шлях, а небозвід
Манили, кликали, просили;
І я, усі зібравши сили,
Через поля, ліси, могили
Пішов, поповз, побрів на схід.
Тьмянів мій зір...
    Я брів на схід.

І я дійшов! Бійці, мов друга,
Мене втягли в бліндаж, в куток.
Перев'язали рани туго
І, щоб свою ж розвіять тугу,
Сказали: «Виживеш, браток...»
Так, вижив я тоді,
    браток.

Йдемо дорогою прямою,
Серця любов'ю повні вщерть.

І я горджусь, горджусь тобою,
Бо знаю, в тім страшнім двобою,
Коли вмирав я над рікою,
Не я,
    а ти здолала смерть.
Вітчизно,
    ти здолала смерть!

1956

* *
*

Чому український хліб пахучий?
Чому українська сталь дзвінка?
Тому, що наш народ співучий,
Тому, що вдача в нас така.

Не доля, звісно, не всевишній —
Народ мій світу дав пісні,
Дав світлий сміх Остапу Вишні
Й Сосюрі — струни голосні.

В краю, де вів полки Боженко,
Де шаблі Щорса свист живий,
Нам засіяв талант Довженка,
Юри, Данькевича, Ужвій.

А щира «шутка» Тарапуньки!
А дивний голос Гнатюка!
Звучить наш спів над світом лунко
І в серце людям проника.

На всій землі стрічають радо
Із України солов'їв.

Так де ж той пан дурний з Канади,
Що «визволять» її хотів?

Йому заціпило!

Й не дивно:

Струнка, оновлена, жива,
В сім'ї сестер, між рівних рівна,
Цвіте Україна і співа!

1960

Коли приходять у серце мрія,
Бере в полон все ество твоє,
І найстаріший — помолодіє,
А юний — дужим стократ стає,
І сині далі — близенько ніби,
Тополі в полі зовуть у путь,
І за звичайне людське спасибі
Готов ти гори перевернуть.

Коли приходять у серце мрія,
Велика мрія, дерзка, ясна,—
Людина в руки бере стихію,
Спинає ріки, моря една.
Від тої мрії світліша небо,
Цвіте життя, повне чистих щасть,
І все, що рідній Вітчизні треба,
Народ мій вільний і гордий — дасть.

Коли приходять у серце мрія,
Не спинить юність ніщо в путі —
Ні заметілі, ні суховії,
Ані вершини гірські круті.
І хай сухар — не пухкі оладки —
Їси, прибувши в тайгу густу,—
Знай, що не стане орлом орлятко,
Якщо не мріє про висоту.

Коли приходять у серце мрії...
А втім, є мрії пусті, старі.
Один — про дачу думки леліє,
Про пса кудлатого у дворі,
А другий марить, що коло хати
Під самі хмари зведе паркан,
Або у пляшці іде шукати
Своє натхнення. Не там шука!

Коли приходять у серце мрії —
Не куца мрійка, а справжня, та,
Що космонавта в польоті гріє,
Що піднімає з руїн міста,—

Нам піт солоний солодким здасться,
Любистком диха в лице зима,
Бо справжня мрія — це вже півщастя,
А щастя, знаю, без мрій — нема.

1960

* *
*

Я бачив, як захоплено на святі,
З таким поважним видом на лиці,
Несуть на демонстрації малята
Свої мініатюрні прапорці.
І я у цім глибокий зміст вбачаю —
Нехай ростуть будівники малі,
Нехай вони з дитинства відчують,
Що ми —
прапорнощі на землі.

1953

* *
*

Лівий берег скучає за Правим —
Просить в гості прийти...
А над містом звелися заграви,
Мов черлені щити.

Скоро буде їх видно ще далі,
Бо на кожнім щиті
Повелителів гордої сталі
Імена золоті.

Бачу, бачу твій труд полум'яний,
Сталеварів сім'я.
Недарма твоя дошка пошани
На півнеба сія!

1961

* *
*

Сталевари мої, горда слава дніпровського
краю,
Ваша праця — то подвиг, то заспів
майбутньому дню.
Сталь сама у печі народитись не може, я
знаю,
І не досить для цього руди чи, приміром,
вогню.

Навіть рук найсильніших для цього, їй-право,
замало:
Що ті руки, якщо тільки піт вони знали
рясний.
Треба волю для цього, до того ж, міцнішу
металу,
Треба справжнє натхнення і розум для цього
ясний.

А до всього ще душу красиву і сонячну треба,
Бо безчесній душі не підкориться світлая
сталь,
І не вродять хліба, і не злине супутник у
небо,
Й Дніпрогеси не встануть, щоб щедро осяяти
даль.

Сталевари мої, богатирське прославлене
плем'я,
Ваші очі — орлині, і помисли ваші — дерзкі.
Відчуваю, що з вами міцнію й расту з
кожним днем я,
Адже я ваш земляк,
а ви — родичі сонця близькі.

1960

ЗАПОРІЗЬКІ НОЧІ

Юним в ніч таку не спиться:
Світлі вулиці, бульвари —
Наче б'є крилом жар-птиця,
Кіда пір'я аж за хмари.

Наче велетень кресалом
Ударя знічев'я в кремінь —
І вже небо запалало,
І втекла за місто темінь.

Юним в ніч таку не спиться:
Світлі вулиці, бульвари.
Знайте, люди: добру крицю
Нині варять сталевари.

Дніпр у захваті хлюпоче,
Б'ють каштани у долоні...
В Ленінграді білі ночі,
А у нас вони — червоні.

1960

* *
*

У цім краю — вогонь усім за друга,
Тут люди з сталлю запросто — на «ти».
Тут сам Дніпро, зелений од напруги,
Жене могутні сили у дроти.

Звідціль у степ, в зелене шумовиння,
Крокують щогли з сонцем на плечі.
Тут небо, здавна визнане як синє,
Стає аж кумачевим уночі.

А вдень, мов пензлі, труби височезні
Малюють димом неба полотно,
І через те, якщо признатись чесно,
Ще ріднішим стало нам воно.

Тут думу Січі вечорами чути —
Її шепочуть хортицькі дуби.
Тут з юними турбінами Славута,
Старий Славута дружить щодоби.

А береги, мостів піднявши дуги,
З'єднались, щоб не знати самоти...
У цім краю — усім вогонь за друга,
Тут люди з сталлю запросто —
на «ти».

1960

РАНОК У МІСТІ

Хтось на сході підсвічує хмарку,
Десь невидимі птиці кричать...
Виповзають трамваї із парку,
Розганяючи сон, дзеленчать.

На шліфовані смужечки колій
Впали краплі роси, наче ртуть.
А на обрії темні тополі
Пізні зорі по небу метуть.

Шарудить перший лист під ногою —
Це вже осінь свій знак подає.
Дніпрогес голубою дугою
Із туману, мов спалах, встає.

Вітер з поля повіяв духмяно,
Хлюпа запахом хліба навстріч...
Прокидайсь, моє місто кохане!
За тобою я скучив
за ніч.

1959

ПРО ЩО СПІВАЄ СТАЛЬ

*Сталеварові Дніпроспецсталі,
Герою Соціалістичної Праці Ми-
хайлові Якимовичу Бойку*

Йде сивобровий чоловік,
У вуса усміхається...
Біля вогню він цілий вік —
Вогонь же з дужим знається.

Підків не гне, щоправда, він,
Та лиха в цім не відає,
Бо ж сам мартен десятки змін,
Мов з рівним, з ним бесідує.

Не вміє красно говорить
Ще й на базік він гримає,
Що сталь у того «пригорить»,
Хто язика не стримує.

А сам всю душу в труд вклада,
Й не перебільшу, звісно, я:
В його руках проста руда
Стає металом-піснею.

Коли ж пізніше стане сталь
Машинами, верстатами,
Про душу світлу, мов кришталь,
Вона усім співатиме.

1960

МОЛОДИЙ МАЙСТЕР

Він ще юнак, а стане біля печі —
В богатиря відразу вироста.
Дихне на повні груди молодечі,
Розправить плечі —
хлопець варить сталь!

Клекоче піч, огнем у вічі бризка,
На сіру робу іскрами стріля,
А він, мов дома, ходить зовсім близько,
Лиш іноді обличчя затуля.

Сідають скалки, мов джмелі, на плечі,
Широкий бриль нагрівся — аж димить,
А майстер, знай, чаклує біля печі,
Жартує: — Не забули посолить?

Ще мить — і піде сталь сліпучо-біла,
І зацвіте жарким рум'янцем даль...
На хлопців глянь, щоб стало зрозуміло,
Як починає гартуватись сталь!

1950

ДОМНА

Ще вчора гордо між сестер стояла,
Червоні іскри чвиркала убік
І, мов школярка, горновим зухвало
Показувала полум'я язик.

Робітникам пихато говорила:
— Які ви, леле, німечні, смішні!
Я — мов вулкан. Я — велетень, я — сила!
А ви тут що? Ви служите мені.

Сьогодні домну на ремонт спинили.
Мовчить вона, мов зціпила уста.
Висять безсило труби, наче жили.
Стоїть — холодна, смирна і пуста.

Не кліпають її червоні вічка,
Не б'є вогонь, неначе із сопла...
І домна стала нижчою з незвички
І жалісно благати почала:

— Простіть мені, простіть, молю вас,
люди,
Не мучте. Я загинути боюсь.
Вдихніть мені вогонь життя у груди.
Ви — велетні. А я — ніщо. Здаюсь.

1961

ДЕЗЕРТИР

Сталь любить вірних. Хай звучить це
фразою

Красивою, але ж це так. А ти?
Прийшов у цех і весело розкажуеш,
Що у контору вирішив іти.

На хліб легкий тікаєш — постачальником.
Ще й хвалишся, прийшовши до печей:
— Там сам для себе буду я начальником.
Там, майте на увазі, не пече.

Живи, як кажуть, в ногу з циркулярами.
Можливо, навіть матиму печать! —
Хихикаєш. Та що це з сталеварами?
Чому спідлоба дивляться й мовчать?

В очах у них зневаги скільки й осуду!
Здається, вибухнуть — лише торкни.
Ти достеменно знаєш сам із досвіду,
Що діло швах, якщо мовчать вони.

Ти хочеш, щоб скоріш було з цим кінчено.
Та ось підходить сивий бригадир:
— Ти не турбуйся,— каже.— Піч — не
дівчина:
Скучать вона не буде, дезертир!

Тебе назад в бригаду ми не кличемо.
Та пам'ятай і знай, що це не жарт:
Хто зрадив сталі, колу робітничому,
Той навіть слова доброго не варт.

Отож, іди в своїх паперах киснути.
Лише тепер прошу не дивувать,
Як друзі рук тобі не схочуть тиснути
І будуть дезертиром називать.

1961

ВІЗЬМІТЬ МЕНЕ ПІДРУЧНИМ!

*Славному сталевару Дніпро-
спецсталі Віктору Гузеву і членам
його бригади комуністичної праці,
яка в рецензії на мою книгу «Ро-
дичі сонця» заявила, що вважає
мене членом свого колективу.*

Не поетом, не вчителем — учнем
Я прийду в сталеварську сім'ю...
Ви візьміть мене третім підручним
У чудесну бригаду свою.

Я про славу, признатись, не марю,
Знаю: вища оцінка для книг,
Якщо друзі вогню — сталевари —
Тепло руку потиснуть за них.

Дайте ж з вами і я біля печі
Попрацюю хоча б кілька діб.
Попрацюю і визнаю, до речі,
Що таке сталеварський ваш хліб.

Вірю, потім я, сівши до столу,
Буду більше старатись щораз,
Щоб від вас не почувти ніколи
Неприємне слівце — віршомаз.

Буду завжди з вогнем нерозлучним,
Всю любов у рядки переллю...
Тож візьміть мене третім підручним
У чудесну бригаду свою!

1961

* *
*

Спасибі, доле, що нам судила
У цьому краї пізнати світ.
Спасибі, нене, що ти навчила
Дзвінкої мови з дитячих літ.

Спасибі, рідні простори-ниви,
І вам, любисток і мак-видяк,
Я тим багатий, я тим щасливий,
Я тим горджуся, немов юнак,

Що ви є в мене!

А ще є друзі,
Є місто, котрому я — мов син,
Є височенні тополі в лузі
І жито, сяюче від росин.

Є сиві кручі, що Дніпр голубить,
І є пісні. Та які ж пісні!
Хто їх полюбить, той не розлюбить
І не зречеться і на вогні.

Живи і зрастуй, мій краю отчий,
Де хліб — мов сонце, повітря — мед,
Де кожен другий — коваль чи зодчий,
Де кожен третій —
в душі поет.

1960

НА ОСТРОВІ ХОРТИЦІ

Дуби обступлять зліва й справа,
Мов ти у них в гостях...
Згадай: кувалась наша слава
І в цих місцях.

Сюди біду зганяла доля
З далеких сіл і міст.
Тут походжала наша воля
На повен зріст.

Звучала пісня незакута —
Аж острів весь лунав.
Недаром Хортицю Славута
В обійми взяв.

Стоять дуби товсті, могутні,
Стоять, мов диво з див.
Напевне, думав про майбутнє,
Хто їх садив.

Ніяким бурям-вітрюганам
Тепер їх не зламать.
Дубам цим, дужим дідуганам,
Віки стоять.

Віки шуміть їм, кучерявим,
Про січі у степах.
Стоїть краєчком наша слава
Ї на цих дубах.

1960

**ПЕРЕД ПАМ'ЯТНИКОМ
БОГДАНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ**

Знаю: добре тобі
височіти в радянській столиці,
Знаю: добре тобі,
славний сину України Богдан,

Бачить щастя навкруг,
бачить раді, усміхнені лица
Українців
і наших одвічних братів-росіян.

Я до тебе прийшов
про минуле далеке згадати,
Про ті дні, коли Січ
за тобою, Богдане, пішла.

Запоріжці веліли
подяку тобі передати
За великі твої
і безсмертні навіки діла.

Від яких запоріжців? — питаєш.
Від наших, радянських,
Що машини будують
і сталі состави дають.

Від яких куренів?
А від наших колгоспів гігантських

І від міста, в якому
тепер запоріжці живуть.
І від мене подяка,
Мене ти, звичайно, не знаєш,
Хоча предка мого,
козака, ти, можливо, і знав.

Чи не ти йому дивне
це прізвище дав, пам'ятаєш,
Коли з шляхтою в битві
ребро він собі поламав?..

Ти Вкраїну любив,
ти був вірним її оборонцем,
Ти Вкраїну зберіг —
із Москвою її поєднав.

Бачиш, як під ясным,
під кремлівським омріяним сонцем
Розцвіла Україна —
радянська навек сторона.

А тепер подивися,
Богдане, поглянь до Дніпра ще —
То підвівсь Дніпрогес
і новий устає на ріці...

Гарні предки були,
та, як бачиш, нащадки ще кращі —
Ми, радянського світу,
великого світу творці.

ЗЕМЛЯКИ

Щоб прославить,
                                  де знайду я слово?
Он вони вгорі, немов орли.
З-під їх рук такі ростуть будови,
Що й столиці б до лиця були.

З-під їх рук не кладка йде, а пісня,
Що звучати буде сто сторіч.
В цих палацах радості не тісно,
Сонце тут лишається і в ніч.

А внизу — каштани зашуміли.
Парк новий вже сили набира.
Міст, мов лебідь, вигнув шию білу,
Задививсь у дзеркало Дніпра.

І проспект, немов сувій шовковий,
Розкотився, з краю в край проліг.
Будь безсмертен той, чий труд чудовий
Так цю землю оновити міг!

Де знайду я слово,
                                  щоб прославить?
За любов до сонця й висоти
При житті б вам пам'ятники ставить!
Жаль, що стільки бронзи не знайти.

1960

ВІТЕР З ДНІПРА

Вітер, вітер з Дніпра
хоч холодний, та рідний повіяв!
Б'є крилом по дротах,
ніби перші акорди бере.
Грай же, вітре, про тих,
що навколішки ставлять стихію
І чий подвиг в віках
не погасне, не згине, не вмере.

Заспівай про ті руки,
що вічно тягли волоконеце
І були в мозолях
від мотики, від ціпа й сохи,
А створили тепер
оцю казку, це чудо, це сонце —
Дніпрогес, де, можливо,
колись не росли й лопухи.

Заспівай про нащадків
Сірка, Богуна, Кривоноса —
Варять крицю добрячу
тепер у мартенах вони.
З неї роблять не шаблі,
не леза серпів і не коси,
А комбайни, турбіни,
нові літаки й двигуни.

Гонять колос хліба,
    де колись були битви лихії,
Не соха рие поле,
    а плуг електричний оре...
Грай же, вітре, про тих,
    що навколішки ставлять стихії
І чий подвиг в віках
    не погасне,
                                не згине,
  не вмере!

1956

* *
*

Розливсь Дніпро... Ну справді море!
Не хвилі грають, а вали!
Гуртом берізки білокорі
Знічев'я в воду забрели

Та й зупинились біля клена,
Тремтять, назад шукають брід,
Бо, виявляється, студена
Вода у квітні, наче лід.

А поруч — дуб в Дніпро, у піну
Іде, ламаючи лозу,—
Йому і море по коліна,
Якщо берізки поблизу!

1956

А пух — не цвіт.

Пух — сивина, напевне,
Яку вони скидають кожне літо
Без всякого жалю,
щоб, поки й віку,
Під сонцем молодіти,
зеленіть!

.
1961

Задивилася гребля
В сині води Дніпра.
А на ньому ж ні хвильки —
Навіть риба не гра.

Навіть чайка не сміє
Синь крилом зачепить.
Може, сивий Славута
Зупинився на мить?

Так і є. Не бажає
Він продовжувать путь:
Він для греблі-красуні
Хоче дзеркалом быть.

1960

* *
*

Душа — не цитра, а бринить,
Зачувши дотик тепловію...
Мені шкода — цю дивну мить
Я описати не зумію.

Вирують в серці почуття,
Неначе рій, з дороги збившись...
Земля сміється, мов дитя,
В колисці сонця опинившись.

Шумлять і піняться струмки —
Лоскочуть їй відталі груди.
Землі ж, напевне, й невтямки,
Що вже морозів більш не буде,

Що скресла крига на ріці
Й, весну стрічаючи жадану,
Мініатюрні прапорці
Вже скоро викинуть каштани.

Душа — не цитра, а бринить...

1961

МОРЮ

Шумиш ти, гримочеш, вируеш,
Мов стійбище всіх ураганів,
Мов хор водопадів недремних,
Колиска всіх бур і громів.
О море! Ти — арфа природи,
Ти — дивний орган із органів,
Орган, на якому ще зроду
Ніхто з нас заграє не зумів.

Зате ми чували, як вітер
По трубах органа гуляє,
Як чайка, немов піаністка,
По клавішах крилами б'є —
І вже ти хвилюєшся, граєш,
Так граєш, що кров завмирає!
Хто чув це хоч раз, той довіку
Поклонником моря стає.

А кольори! Хто їх полічить?
Вони, певне, вийшли із піни,
Ввібравши всі неба відтінки
Та блискавок щедрий вогонь.
Ну що перед ними топази,
Смарагди, сапфіри й рубіни,
Якщо барвам хвилі морської
Позаздрить і сонце, либонь!

Недаром цю купіль, говорять,
Любили богині й русалки.
Та звідки ці фарби? — Цікаво.
Чи їх дарувала земля?
Чи тисяча райдуг над морем,
Зіткнувшись, розбилась на скалки,
І море ті скалки знічев'я,
Мов крем'яхи, вгору жбурля?

Не знаю, не знаю, не знаю,
Та море, орган із органів,
Люблю, наче диво природи,
Яким я горджуся без меж.
...У далечі синій-пресиній
Звучать позивні космопланів,
І море їм акомпанує,
Бо нами пишається теж!

МАЛЮНОК

Крутяться у вихорі сніжинки.
Розгулялась віхола-зима.
Йде по місту вулицею жінка
І за руку хлопчика трима.

Син із вітром бореться завзято,
Все вперед крокує, поспіша,
В шубці запорошеній, кудлатій
Дуже схожий чимсь на ведмежа.

Веселиться віхола шалена,
А хлоп'я турбується усе:
— Мамо, мамо, ти держись за мене,
Бо тебе ще
                    вітер понесе!

1954

До столу письмового знов не вдалось мені
сісти,
І шезли думки, як у мареві моря шаланди...
Чи ж маю я право сьогодні і пити, і їсти,
Якщо я даремне, без діла весь день
проваландав?

Простіть мені, руки, натруджені руки робочі,
Що я не приніс вам з шанобою віршів
ужинок.
Прийдіть на підмогу, замріяні зоряні ночі,—
Я буду трудитись — яке тут спання і
спочинок!

Забуду про втому, шукатиму слово, як зерно,
Відкину пусте, як шахтар відкидає породу.
На нашій стежині, звичайно, бувають і терни,
Та що колючки їх, коли ти на службі в
народу.

Йй-право, дрібниця — хтось визна тебе чи не
визна,
Лиш був би ти вірний землі, своїй матері-
нені.

Натхнення приходить в особі твоїй,
співвітчизник.

Не буду я спати. Не буду.
Спасибі, натхнення!

1961

Давно співаю оди сталі я,
Та це не означає, ні,
Що біла пахнуча конвалія
Чужа-чужісінька мені,

Що за садами, оболонями
Мене не ждуть хліба рясні
І сонце теплими долонями
Мене не пестить навесні.

Люблю, як сніг кінчає сходити
І диха парою земля,
Як влад кують на кузні одуди,
Немов глузують з коваля.

Я не забув, по світу ходячи,
Як сяють маків кумачі,
Як солов'ї — поетів родичі —
Над словом б'ються уночі.

Я чую добре і на віддалі,
Як пахне м'ятою в дворі,
Як юні півники на сідалі
Деруть горлянки на зорі.

Це все люблю і знаю зроду я,
Тож не дивуй мені, браток,

Якщо на жайвірка мелодію
Міняю часом я гудок.

Це все я маю й вічно матиму,
В душі, як скарб, нестиму в даль...
За це мене не ревнуватиме
До тебе, земле,
навіть сталь!

1961

РІДНИЙ ПАРТІІ

Я б, можливо, писав
лиш про зустрічі, дружбу, любов,
Про травицю в росі,
про безхмарне синіюче небо,
Але де б не поїхав,
куди б по землі не пішов,
Все тебе прославля,
все нагадує, рідна, про тебе.

Чуєш? Степ мій співає —
колосья важуче гойда,
Ти від меж-ланцюгів
його груди навіки звільнила.
Чуєш? Дніпр мій шумить —
це тобі він подяку склада,
Бо це ти його, рідна,
служити народу навчила.

Виростають міста,
як мое Запоріжжя, ясні,
Дніпрогеси нові
найбуйніші приборкують ріки.
І супутники — в небі,
і в садах — слов'ї голосні
Славлять, рідна, тебе,
твою силу і мудрість велику.

Твоє горде ім'я
ми в безсмертя несе́м, як несли,
Воно в пісні звучить,
на міжзоряній сяє ракеті.
Вірю я, що діждусь
того часу, коли
Буде славить тебе
все живе на планеті!

1959

В гостях у жайворонка

* *
*

Мій жайвірку милий, з тобою
Співавтори ми не на день.
Ми любимо землю обое
І разом співаєм пісень.

Коли ж ти здіймаєшся в небо
Оглянуть простори земні,
Служу я зв'язківцем у тебе —
Я людям розношу
                                пісні.

1961

Це вже весна.
Вона
Бурульок піки
Наставила повсюди, ніби хоче
Стару зиму злякати.
Це вона
На річці лід у друзки поламала,
Немовби танцювала там у парі
Із вітром-парубійком гопака
Чи полечку.
Нарешті, це вона
Збудила в лісі пролісок, і він
Спіднизу стука пальчиком манюнім
В холодну ляду снігову:
— Це я,
Весни розвідник!
Відчиніть! —
...Весна.

1961

* * *

Зелені колоски на пензлі схожі.
Бери й пиши! Тим більше, є на чому —
До ваших послуг неба полотно.
То не біда, що синє, а не біле.
А втім — для чого небо, коли осьде
Свої сувої розкотило поле.
Здається, можна сотні панорам
Таких, як в Севастополі, створити!
Зелені колоски на пензлі схожі...
Гей, літо, не соромся, признавайся,
Твої це пензлі шелестять, ждучи,
Коли тебе відвідає натхнення?
Це ж ними, як справжнісінький
художник,
Ти ниву всю фарбуєш в жовтий колір,
А потім ще й підводиш золотим,
Лишивши лісосмуг зелені рами?
Або ще обіч шляху степового,
Де маки попідводились на ніжках,
Червоним розцяткуєш, щоби він
Здаля скидався на рушник чудесний!
А ще я бачив ранком, як ти, літо,
Узявши пензлі, від роси вологі,
По обрію писало слово «мир» —
І степ увесь читав його по буквах.
Ій-право, бачив...

1961

* *
*

О рідна ниво!
Ти вночі не спиш:
Тут кожен кущик, кожне стебельце,
Щоб швидше вирости,
Стають навдибки
Та, знай, угору тягнуться чимдуж.
Коріння ж їх грудки землі ворушить,
Вгризається подалі в ґрунт —
Шукає
Вологу життєдайну.
І жене
По стовбурцях краплини соку вгору,
Де в нижніх пелюшках лежать
Зернятка.

Це — той же труд,
Важкий,
Солодкий труд,—
Без нього зроду колос не наллється,
А може й зовсім всохнути на пні...

О рідна ниво!
Ти вночі не спиш —
Все трудишся.
А вранці йду у поле —

Кругом хліба під променем блищать.
То не роса на них —
То краплі поту!

1961

Збирає день із ночі податі —
Зірки у пелену згорта...
В цей час парторг у степ виходить,
Де хліба грива прегуста.

По колосках веде рукою,
Неначе гладить синів чуб.
Зернятко з білою лускою,
Як срібло, пробує на зуб.

А скрізь — наскільки стане зору —
Іще зелені колоски
Хліб підніма, як піки, вгору —
Стрічає засуху в штики.

Іще колінчаста стеблина
Бринить на вітрі, мов струна.
Вона струнка, бо в цю хвилину
Її ще ноша не згина.

Лиш сік по ній біжить, пульсує,
Живить у колосі зерно.
Коли людське тепло відчує,
Як швидко важчає воно!

...Іще не раз це буде, знаю,—
Вкусивши хліб, я мимохіть
Парторга сивого згадаю,
Що на зорі в хлібах стоїть.

1961

* *
*

Ми з тобою по стежині
У степи ясні виходим...
Хай же жайворонок нині
Буде нам екскурсоводом!

Його пісня, мов указка,
Нас вести за обрій буде:
— Йдіть за мною, йдіть, будь ласка,
Покажу я все і всюди!

Покажу, де з головою
В хліб пірнаю, наче в купіль,
Де жита стоять стіною —
Підпирають неба купол.

Покажу, де квітне гречка,
Де струмочок — мов сопілка,
Де хова своє гніздечко
Хитра-хитра перепілка,

Де вітрів усіх квартира,
Де беруть початок весни...—
Дяка жайворонку щира
За екскурсію чудесну!

1961

* * *

*

Ледь-ледь у полі колосок
Торкнеться вусиком долоні —
І вже ви звідти ні на крок,
Бо ви, як мовиться, в полоні,

В полоні запахів п'янкх,
Що ллються вслід швидкому вітру;
В полоні кольорів таких,
Що і не снилися палітрі;

В полоні звуків, дивних гам,
Що б'ють, як із землі, кругом там;
В полоні тих пісень, що вам
Пташками складені
експромтом.

1961

* *
*

Ще грім дріма,
Розлігшися на хмарах,
Неначе на м'яких пуховиках,
І вітерець не зна, з якого боку
До нього підступити,
Щоб збудить.
Такий дивак!
Сміліше дій, вітрисько!
Вже бачиш он — земля
Кругом пошерхла,
Потріскалась від спраги — простяга,
Мов руки,
Стебла злаків найрізніших
У небо. І Дніпро мов постарів,
Відкривши зору лисини обмілин.
Ще грім дріма...
Іще бджола на квітці
Роботу і не думає кінчати —
Збирає мед в малесеньку торбинку
Й гуде щось задоволено під ніс.
Ще горобці,
Не вірячи прогнозам
На дощ,
Самі собі в пилюці теплій
Душ влаштували — хай хоч
саморобний,

Зате купатись можна досхочу!
Ще грім дріма...
Та він проснеться скоро,
Захоче м'язи сонні розім'яти
І переверне ночви із водою.
То буде дощ.
Він буде!
А поки-що
Говорять люди радісні: — Запахло
Дощем!

1961

* *
*

На позолочених вервечках
Повисла місяця колиска...
Ще тільки вечір, а в колисці
Вже день росте, вірніш — деньочок.

Ще буде ніч. Похмура, темна,
Вона всю землю вкриє тінню,
Але дістати до колиски
Не зможе ніч. Як кажуть, дзуськи!

Лиш вітерець травневий теплий
Злетіти може до колиски —
Гойдне її уліво-вправо
Чи колискову проспівас.

А день-малюк і не скучає.
Ще б пак! У нього, як ні в кого,
Сто тисяч іграшок-дзвіночків —
Зірок великих і маленьких.

І він росте. Знай, ручки й ніжки
По-богатирськи простягає.

Так що стає йому тісною
Колиска місяця на ранок.

Тоді, усміхнений, рожевий,
Він опускається на землю,
Похмуру нічку проганяє
І сяє сонцем для людей...

1961

* *
*

Колосок, ти — пісня ниви,
Нею складена в теплі.
Тож співай, шуми щасливо
Про цілющий сік землі.

Колисай зерняток гронця,
Щоб повніли в сповитку.
В них злилися краплі сонця,
Краплі поту і медку.

Шелести про шир просторів,
Пах степів і піль красу.
Шелести про те, як зорі
Вранці падали в росу,

Як від грому даль кололась,
Відкривала грозам путь...
За одне прошу. я, колос,—
Ти про руки не забудь.

Руки тих, що степ орали,
Засівали навесні,
Тих, що ниву надихали
На такі, як ти, пісні.

1961

* *
*

Є моря, що пахнуть чебрецями
(Воду їх не спробуєш на смак).
Я люблю, люблю їх до нестями,
Хоч і не моряк.

Море це ви також полюбили,
Як хоч раз були у полі ви,
Там встають прапрадідів могили,
Наче острови.

Там прибій не мовкне й на хвилину
З ранньої-преранньої весни.
Й по шляхах з дівчатами машини
Линуть, мов човни.

Там весь день звучать пісні-гагілки,
Наче море з радощів співа.
Там на хвилі пада перепілка —
Чайка польова.

1961

* *
*

Прокидайся, музо-нене,—
Сонце промінь посила...
Я не хочу, щоб ти в мене
Білоручкою була.

Йдімо ж в поле, на простори.
Адже в нас одна судьба
З тим, хто сіє, з тим, хто оре,
З тим, хто жне густі хліба.

Хай болять з незвички м'язи,
Мліють руки молоді,—
Головне, щоб ти ні разу
Не лукавила в труді.

Щоб ти гурту не цуралась,
Працювала гаряче
І в гайочок не ховалась,
Якщо сонце припече.

Будуть в тебе вірні друзі.
Що ж до слави... скромна будь.
Гірш немає, якщо музу
Білоручкою назвуть!

1961

* *
*

Люблю вас, рідні ниви й далі!
В цім признаюсь, як на духу...
Мерщій дорожні причандалля
Безладно кину на шляху.

Я попрошу у діда косу
Ще й помантачу — раз і два.
Як розмахнуся — бризнуть роси,
Впаде до ніг густа трава.

Оце сінце! І що із того
(Коли виспіває кісся),
Що від роси штани вологі
І липне майка, мокра вся!

Все ширше ручка! Більші гони! —
Іду степами навпростець...
А сонце сушить піт солоний,
І гладить м'язи вітерець.

1960

* *
*

Тут не треба пишних тостів,
Не потрібно і вина,—
Манять луки, кличуть в гості,
Пахнуть вічністю сіна.

Що за присмак! Що за трунок!
Неповторна, дивна мить!
І красуні поцілунок
Так, напевне, не п'янить.

Сік землі і чари літа,
Гул громів і ночі тиш —
Все в цім запахові злите,
Що й не зразу розрізниш.

А навколо — сизий простір,
Тане в небі далина...
Манять луки, кличуть в гості.
Пахнуть вічністю сіна!

1961

* *
*

Славута горнеться до греблі,
Він їй (чи це здалось мені?)
Цілує перса білі, теплі
І миє ноги кам'яні.

А гребля, мов не помічає,
Дроти у далеч простяга —
У степ, де з краю і до краю
Зелена котиться юга.

Колись ковильний, сивуватий,
Він нині колосом шумить...
Ну хто красуню звинуватить
За те, що хоче степ любить?

1961

ПОЛЬОВА КОЛИСКОВА

Жайворонки-піснетворці
угорі
Склали пісню до схід сонця,
на зорі.
Пісня та дзвінкоголоса
попливла
На зернята, на колосся,
до села.
Колоски до пісні звикли —
подивись —
Насторожились, притихли,
піднялись,
Стали рівно, у рядочок,
мовчазні...
Ім ця пісня, наче дощик
навесні.
І над полем знов і знову
(хай без слів!)
Лине пісня колискова
для полів.

1950

* *
*

Шепочуть тихо на лану
Жита ледь пожовтілі...

Вітрець війнув — і в долину
Побігли хвилі, хвилі.

Хвилює жито... і здалось —
То шторм росте помалу,
А будка тракторна ось-ось
Зірветься
із причалу.

1955

* *
*

Хліба загнулись мевом, як габою...
Пожовк на сонці їх зелений шовк.
Стоїть затишшя, наче після бою.
Нащо вже жайвір — навіть той замовк.

А бій тут був. Посіви буря біла,
Жбурляла пилом сонцю у лице.
Перед людьми й стихія відступила! —
Тут кожен колос каже вам про це.

Ось він підняв зерно своє тужаве.
Лише поглянеш — сумніву нема:
Це він оздобив гордий герб держави,
Що на плечах історію трима.

Ще день чи два — і ріки зерен-крапель
Залють токи, як повінь у маю...

Ти, спіле поле, схоже чимсь на прапор,
Червоний прапор, вицвілий в бою.

1960

ЖАЙВОРОНОК

М. Золотихіну

У дні, коли поля горіли,
Він з нами горе пережив! —
Над житом плакав ізотлілим,
Над полем спаленим тужив,

В журбі крилом об попіл бився,
Грудьми припавши до землі...
Тепер край знову оновився,—
У мирі, сонці і теплі.

І він ожив! Дзвенить, тріпоче
Вгорі дзвіночком голосним,
Співа від ранку і до ночі —
Аж зачаровуєшся ним.

І поле, сповнене піснями,
В пилку рожевім, як в диму,
Хитає дружно колосками,
Мов диригуючи йому.

А він, маленький, знай, співає,
Радіє — нива розцвілась...
Любити так поля безкраї
Він міг навчитись тільки в нас!

1950

ХЛІБ

Ви чули, як пахне, як дихає хліб?
Не той, що в печі нарум'янивсь вогнем,
Не той, що приносите ви з магазину,
І навіть не той, що ми друзям гостинно
На білих м'яких рушниках подаєм.

А той, що лиш тільки-но зв'язаний в
сніп
Чи з краю у край — скільки око сягає —
Лежить у валках золотих, досягає,—
Ви чули, як пахне, як диха цей хліб?

Мов музика дивна, чудесна, любима
Доносить дихання цих свіжих хлібів,
Забутих кострів білі цяточки диму,
Далекої дівчини лагідний спів,

І запах тих рук, що трудились у полі
Від ранку до ночі,— матусиних рук,
І порох стежок, що водили до школи,
Й старих молотарок густий перегук,

І трунок найперших цілунків на сніні,
І все, чим ти жив, і болів, і любив,—
Мов музика дивна, чудесна, безцінна
Доносить дихання цих свіжих хлібів.

1958

* *
*

Замовк мотор комбайна за селом,
І стало тихо-тихо, як у вусі...
Вітряк прощально помахав крилом.
Кому? Я й сам сказати не беруся.

Можливо, серпню, що вже рушив пріч,
А може, грозам, теплим, ніби груди,
А мо, він просто сон струсив із пліч,
Бо новий хліб молоти людям буде?

Та вмить злиняв чомусь блакиті шовк,
І на душі так сумно раптом стало,
Неначе не мотор в степу замовк,
А серце літа битись перестало...

1961

Уже тут зібрано врожай
До колосочка, до зернини.
Стерня й стерня — із краю в край...
Сумні, ви скажете, картини.

Ні, не сумні, бо ще в полях
Скирти соломи, а за ними
Токи округлі, далі — шлях,
ЗІЛами вкочений швидкими.

І ще у пам'яті живе
Час поривань, труда, тривоги,
Терпке повітря польове
П'янить, як слава перемоги.

1956

Тут все знайоме й незнайоме:
І та, і інша ніби шир...
Скирти соломи, мов шоломи,
Що носить серпень-богатир.

Щоб поколовся вітер з маху,
Скрізь їжачком стоїть стерня.
А лісосмуга обіч шляху
Біжить, немов переганя.

Токи, мов дзеркальця, на полі
Напроти сонечка блищать.
Прийшли вітать мене тополі,
Та, засоромившись, мовчать.

Іду я в поле, як додому,
А ноги — мов самі несуть...
Тут все знайоме й незнайоме,
Та все тут рідне.
В цьому суть!

1961

* *
*

Завжди нестямно рада цій картині
Моя сільська до крапельки душа.
Қирпатий місяць верхи на хмарині —
Немов хлопчак, що осідлав лоша.

Легкий туман з левади впливає,
Неначе білий парашутний шовк.
Де ж соловей? Чому він не співає?
Напевне, зачарований, замовк.

Затих вітрець, нюхнувши м'яти-рути,
Не б'ють хвостами шуки у ставку.
Й за десять верст, їй-богу, друзі, чути,
Як хтось десь цмокнув дівчину в шоку.

1961

* * *

*

Летить бджола, гуде: «Дзу-дзу, вперед!»
Задивись на неї мимоволі.
Її не спиниш, бо у неї мед,
По крапельці назбираний у полі.

Даремне грядка квіти простягла,
Даремне манять барвами городи —
До рідних сот спішить мала бджола,
Несе нектар — поезію природи.

Отак і я у щасті чи в журбі
Не в силі почуттів своїх збороти,
Спішу до вас —
  мов бджілка, далєбі,—
Щоб їх відкласти у серця, як в соти!

1961

КАТЕРИНКА

В степу, у долинах, на кручах,
А то і забравшись на лан,
Росте катеринка колюча —
Трава, а точніше — бур'ян.

Люблю я, обожаю слово,
І тому ніяк не збагну:
Нащо поетичне, чудове
Давати ім'я бур'яну?

1956

ТОПОЛІ

Вони, немов мечі зелено-срібні,
Встають до неба в нашому краю.
За сотні верст поля і села рідні
Я по тополях завжди пізнаю.

Шуми, шуми, степів почесна варто!
Тебе повік не зломлять бурі злі.
Любить, тополі, вже за те вас варто,
Що ви на нашій ростете землі.

1960

ЯБЛУКО

В нім — рожевість сонця весняного,
Буйні соки щедрої землі,
Звабний запах вітру польового,
Пісня, що співають журавлі.

В ньому — рос травневих прохолода,
Скромний гімн буденному труду.
В ньому — ніжні погляди і врода
Дівчини, що в цім була саду:

1959

КАЖАНИ

У літній день чи в теплий день весни,
Коли лле сонце золоте проміння,
Висять, зібгавши крила, кажани
В кутку, де тінь, де більше павутиння.

Нещасні, сліпоокі кажани!
Чи ж довго ще триватиме ваш сон цей?
На біса ваші крила, раз вони
Не помагають линути до сонця!

1959

Жовте все, куди не глянеш,—
    гарбузи, і груші, й дині.
Жовтий степ до горизонту —
    і красивий невимовно!

Це вже осінь відкриває
    багатючі свої скрині —
І наліво та направо
    сипле золото коштовне.

Клен, неначе парубійко,
    із зеленого став русим —
Його листя ціле літо
    промінь сонячний вбирало.

А дубок, що в степ приїхав
    рядовим зовсім безусим,
В золотих стоїть погонах,
    мов одержав генерала.

1960

Здрастуй, стіл, домашній мій верстател!
Ти пробач, що я змінив тебе
На полів мереживо картате,
Тихі зорі, небо голубе.

Там, у полі, на широких лузі,
У степу, що маками розцвів,
Цілий рік моя трудилась муза
Між моїх чудових земляків.

Подивись — вона красива стала.
Там під ноги їй стеливсь чебрець,
Їй рум'янець сонце накладало,
Обвівав духами вітерець,

Коси вимив теплий дощик літа.
І якщо на пальцях мозолі,
Значить, муза в мене працьовита,
Значить, пісня в мене від землі.

1959

БІЛОЦЕРКІВКА

Перший крок — від стола до порога,—
Перша буква (мудрюща ж яка!),
Перша пісня і перша дорога —
Все у пам'яті враз виника,

Все у серці нестримно спливає
І хвилює, як перша любов,
Коли в рідне село поспішаю
Я дорогами юності знов.

Добрий день, земляки мої рідні,
Білі хати, хмарки голубів...
Цей Вітчизни куток заповітний
Хто не бачив — лиш той не любив.

У садах, як в зеленому морі,
Річка Берда поволі тече,
І високі струнки осокори
Аж до неба сягають плечем.

Добрий день, кажу в думці я знову,
А на серці — і радість, і щем...
Тут ось пас я, бувало, корову,
По калюжах гасав під дощем.

Тут ми бігали, вдягши пілотки,
Задерикувати і меткі.

Іли яблука кисло-солодкі
І кислиці, як редька, терпкі.

Тут ми раків у річці ловили,
Насаджали черешні в саду.
Тут росли наші мрії, мов крила,
Піднімаючи нас в висоту.

Тут... А хати, сади понад яром —
Все промінням налите ущерть...
Іч, поновленим репертуаром
Солов'ї починають концерт!

Річка вигнулась, наче підківка,
Проти сонця сріблом виграє...
Ой ти, юнь моя, Білоцерківко,
Сірооке дитинство моє!

1951

Поклонившись рідній хаті,
На подвір'ї тихо стану...
Вальок глини на загаті —
Мов головка капустиана.

Сохне фартух на колодах,
Мамин фартух — як не знати!
Забива зненацька подих
Аромат любистку й м'яти.

На причілку кіт куняє.
Кури воду п'ють із каски.
Хата двері відчиняє,
Мов запрошує: будь ласка!

Разом з нею кличуть в гості
Чисті шиби, сині лутки.
Лиш мовчить Шарко безхвостий:
Не впізнав. Такий забудько!

Чемодан на призьбі кину,
Що возив його по світу...
Покажи, Шарко, стежину,
Що веде в далеке літо!

1960

БАТЬКО

*Пам'яті мого батька
Павла Захаровича*

1

Є таке чудесне слово — тато,
Що ввібрало в себе все святе:
Ніжну ласку і любов багату,
Гомінке дитинство золоте,
Першу пісню, почуття гарячі,
Рук могутніх батьківських тепло...
Лиш в моєму словнику дитячим
Цього слова «тато» не було.

2

Вернувшись чудом із війни,
Мій батько в двадцять років з лишнім
Вже мав чимало сивини
Іще й здоров'я нікудишне.

Він перебиту руку мав
І кілька ран тяжких на тілі,
А все, говорять, жартував:
— Ет, головне, що ребра цілі!

Та, як дізнались ми пізніш,
Були і ребра не в порядку:

В однім з боїв кривавий ніж
Загнав махновець в спину батьку.

Та вижив він, вернувсь. В селі
Життя на нову путь ставало,
Хоч лютували куркулі —
По цілих сім'ях вирізали.

Минали дні, літа ішли,
І гарні вирости артілі...
І рани в батька зажили,
Лишились лиш рубці на тілі.

3

Чи це нам повідала мати,
Чи вимріяв я у думках,
Що батько любив нас тримати,
Усіх трьох синів, на руках.

А потім з кишені окрайця,
Жартуючи, він діставав.
Казав, що відняв його в зайця —
Ледь-ледь не утік він, мовляв.

Зі сміхом рівненько окраєць
Ділив поміж нас, трьох синів,—
Черствий той шматочок, я знаю,
З нас кожен за ласощі їв.

Нехай в остюках була скиба,
Пісок хрускотів на зубах —
Від того небілого хліба
Росла наша сила в руках.

Мене на руках тітка Ганна,
Зітхаючи тяжко, несе.

Куди ми ішли і для чого —
Не знав я, не відав, не снів...
Пізніше узнав я дорогу
Туди, де мій батько спочив...

Є скромна, маленька могила
Між інших таких же могил.
Там камінь задумавсь похилий
І вітер дрімає без сил.

Шипшина колюча там чахне,
Всиха без води корінець,
Та пахне,— ви б знали, як пахне! —
І рідно, і п'яно чебрець.

Я нині живу і працюю
Далеко від місця того,
Та тільки чебрець десь почую —
Пригадую
        батька свого!

6

Літа проносились шалено,
Міняла вигляд слобода.
Казали люди: «Глянь, Олено,
Ростуть сини, як лобода».

Ростуть... А скільки горя, мамо,
І сліз пізнала ти сама,

Щоб трьох синків зробить синами,
Щоб довести їх
до ума!

7

В того вітром поламало сливи,
В іншого — пропали огірки.
Звісно, це безбатченки шкідливі!
Звісно, це Оленіні синки.

Та й ідуть до тебе, і малечу
Лають, лають — хто найкраще втне.
І скорботно ти схиляєш плечі,
І в сльозах лице твоє смутне.

Мамо рідна, скільки ти стерпіла
Тих докорів, нарікань гірких.
Вір, цього ми зовсім не хотіли,
Вір, не ми зривали огірки...

8

Здрастуй, Бердо, річко моя мила!
Як ти постаріла, обміліла!
Розкажи при зустрічі мені,
Як живуть тут раки, окуні,

Піскарі, ті самі піскарі,
Що ми їх ловили на зорі
Хватками на тісто, на макуху
Та збирали в кепку а чи в кухоль,
Щоб їх потім мати на останок
Віддала котові на сніданок.

Мила річко, пригадай зі мною,
Як ми греблі ставили юрбою
І тягли сюди дрючки, котки,
Хоч нерідко й лаяли батьки.

Загорілі і голоколінні,
Тут росли ми, в цій купались піні,
Тут у воду з берега, з пенька
Із розгону били «сторчака»,
У муляці порпались, як... Словом,
Ти була нам другом пречудовим,
І сьогодні я кажу це твердо:
Ти рости нам помагала, Бердо!

9

Ось дитинства мого портрет,
Що з собою в життя я поніс:
Губи шерхлі, облуплений ніс,
Без підкладки, пом'ятий кашкет,

Чуб, розчесаний вранці сяк-так,
Лоб набитий (то пам'ять «війни»),
На колінах протерті штани,
Сорочина червона, як мак,

Та ще очі допитливі ті,
Що, мов бісики,— хитрі, живі,
З кожним днем відкривають нові
І нові таємниці в житті,

Очі ті недолюблюють сліз,
Хочуть глянуть все далі вперед...
Ось дитинства мого портрет,
Що з собою в життя я поніс.

Дитинство розхристане, де ти?
Майнуло і зникло в степах...
Про першого пишуть газети,
У партію — другий вступа.

І третій син, бачите, виріс
(Бо третій, найменший, це я)...
За працю, за серце, за щирість —
Спасибі, матусе моя!

Сьогодні до тебе ми в гості
Приїхали з різних кінців.
Спочатку полаєш когось ти
За те, що не пише листів.

А потім захочеш узнати
Про внуків усіх і не раз
Спитаєш, чому не жонатий
І досі найменший із нас?

До столу старого ми сіли,—
Він нам малуватий стає.
Матуся, уже посивіла,
На стіл пиріжки подає.

І рада, і горда, й щаслива,
Вона вже не стримає слів.
Хита головою журливо:
— Побачив би батько синів...

Напевне, не міг би впізнати,
А він же так мріяв щодня:

— Ростіть ви, мої ребренята,
Русява моя малишня!..

Що ж, батьку, ми вирости нині.
За це Батьківщині хвала:
Вона нам за батька була
Щороку, щодня, щогодини.

Земля моя правди й достатку
Хай вічно не знає війни,
Хай будуть у батька сини,
Хай діти завжди мають батька!

1956

ІНВАЛІД

Вже не сняться уночі бої мені.
Час іде. Мене ж дванадцять літ
В очі кличуть лагідно по імені,
А за очі кажуть: «Інвалід».

Я іду. Скрипить, аж стогне, милиця,
В саме серце люто дощуля.
А з вікна на мене задивилася
Чорноока донька коваля.

Задивилась, мовчки зажурилася.
Може, пригадала давні дні,
Як дороги у диму курилися,
Біженці вмирили на стерні.

Я тоді у ніч холодну, буряну
Перейшов чужу ріку убрід...
Он бабусі вслід мені зажурено
Ледве чутно шепчуть: «Інвалід...»

Їх зітхання слухати не хочу я.
Та який же з мене інвалід?
Я ж із роду давнього робочого,
Звик до праці із дитячих літ!

Інвалід — це той, що он у поїзді,
Хоч і має ноги й дві руки

(Має все, як бачите, крім совісті),
Із слізьми канючить копійки.

Я ж в артілі скільки літ для молоді
Чоботи любов'ю підбивав,
Щоб у них не мерзли ви на холоді,
Кожен не ходив би, а літав.

Правда, сам ніколи не носитиму:
Десь нога за Німаном... Була...
Дай, браток, закуримо, посидимо.
Де твоя розумниця мала?

Вже не сняться уночі бої мені.
Час іде. Мене ж дванадцять літ
В очі кличуть лагідно по імені,
А за очі кажуть: «Інвалід».

1956

ВІТЧИЗНІ

Буду у битві смілим,
В праці — поти проллю,
Ніч над листочком білим
Висиджу — не досплю,
Висиджу — не долежу
Й винайду, далєбі,
Слово, яке належить
Тільки одній тобі.

Труднощів не злякаюсь,
Втому переборю,
З ворогом розквітаюсь,
З громом поговорю,
Вирву, добуду щастя
В праці, у боротьбі,
Серце відкрию навстіж —
Тільки одній тобі.

Гори пройду і ріки,
Треба — пройду світи,
Тільки б була навіки
Вільна й щаслива ти,
Тільки б ти в хату кожду
Миру несла весну.
Знай, так любити можна
Тільки тебе одну.

1953

Де ти пройдеш, кохана...

* *
*

Навіки щасливий той дім,
В якому все зігрите любов'ю,
Вона — нашої вірності гімн,
У ній — наша сила й здоров'я.

Вона — ніби вічний вогонь,
Що дітям ми в спадок залишим.
В промінні кохання твого
Стаю я немов красивішим.

Від цього кохання і ти
Аж сяєш, на зіроньку схожа.
Я вірю: дійти до мети
Любов нам завжди допоможе.

Із нею і грім — ніпочім.
Тому повторю знов і знов я:
Навіки щасливий той дім,
В якому все зігрите любов'ю!

1961

* *
*

Чорнявий вечір завітав на землю
Із нічкою чорнявою під руку.
Стемніло так!
Ні місяця, ні зір.
Та я іду — побачення у мене.

Побачення!
Мене чекає мила —
То що для мене темрява густюча?
Я шлях знайду: веде мене любов,
Мов компас найвірніший,
Незрадливий.

«Любов — сліпа».
Хто вигадав подібне?
А я скажу — любов видюща, зряча.
Вона частенько нас веде в житті,
Коли ніхто, здається, не pomoже.

Вона видюща!
Це ж вона нам часто
Дає можливість бачити нечесних
І відрізнять, де недруг, а де друг,
Де егоїст,
А де — товариш вірний.

«Любов — сліпа». Та не повірю зроду!
Ось зараз на побачення іду я —
Навкруг п'ятьма така, хоч в око стрель,
Та я знаходжу шлях
Безпомилково.

Любов мені показує дорогу.
І я кричу каштанам:
— Не трудіться,
Гасіть свої ліхтарики-свічки:
Я і без них
Знайду свою кохану!

1961

* *
*

Природа ніби ждала чуда.
Вітри покійно уляглись.
Скінчився дощ. Громів не чути.
Не лопотить тополі лист.

Хмарки спинились — і нікуди
Не хочуть звідси вдаль пливти...
Природа ніби ждала чуда...
І чудо сталось —
вийшла ти!

1956

ДЕ ТИ ПРОЙДЕШ...

Де пройшла Катруся —
Квітнуть маки в лузі.
Де пройшла Наталя —
Озеро конвалій.
Де пройшла Надія —
Рожі червоніють,
А де ти пройшла, кохана,
Цілий сад цвіте духмяно,
І мені від того цвіту
Просто
                    серце ніде діти.

1956

* *
*

Ходить вечір — нюхає фіалки,
Наливає соками плоди...
По стежках, знайомих добре змалку,
Ти бредеш, не знаючи куди.

Ледве встигши пил з обличчя змити,
На побачення подружки мчать,
А тобі ще нікуди спішити,
А тебе ще нікому стрічати.

Вечір...
Хмарку молодик голубить,
Солов'їв з десяток залилось...
Ще тебе ніхто, ніхто не любить,
Але серцем чуєш ти:
ось-ось...

1960

В ЛІСІ

Ми навмисне від гурту відбилися,
Щоб побути удвох у ліску...
Глянь, осики як причепурилися,
Мов чекають на зустріч яку.

Може, прийдуть дуби познайомиться,
Поздоровити з осінню їх?
Ждуть вони. Лиш ялиноньки-скромниці
У щоденних нарядах своїх...

Десь нас друзі, напевне, розшукують,
Ми втекли, ми, кохана, одні...
Чуєш, чуєш, осики шушукають?
Мабуть, заздять тобі і мені.

1956

НЕ ПИТАЙТЕ

— Ой, хто ж то квітів грядку
За хатою стоптав?
Хто під вікном трирядку,
Співучою трирядку
Про почуття питав?

Хто цілу нічку зорі
Лічив — злічить не міг?
А хто черемхи гори,
Пахучі білі гори
Накидав на поріг?

— Ой, не питайте, мамо,
Причина тут ясна.
Ви ж чули — з солов'ями,
Дзвінками солов'ями
Прийшла в наш край весна.

Ви ж чули, як на сонці
Шумить вишневий цвіт.
Ви знаєте, що доньці,
Маленькій вашій доньці
Вже вісімнадцять літ!

1954

* *
*

Трусять нам на плечі вишні
Пелюсткове конфетті...
Кажуть, третій завжди лишній.
Я не вірю в байки ті.

Ми утрьох завжди і всюди,
І всі трое — молоді.
Ми утрьох у свято й будень,
На дозвіллі і в труді.

Вже про це тополі знають,
Що до ніг нам сиплють мох.
Соловейки нас вітають:
— Тьох-тьох-тьох, утрьох-утрьох!

Втрьох ми з вечора до рання,
Й злоба-ревність нам чужа.
Трое нас — ти, я й кохання.
Третій нам не заважа!

1961

* *
*

К.

О ні, не давай мені серце на схов —
Воно ж не п'ятак.
Я вірю в твою незрадливу любов,
Я вірю і так.

Я знаю, для серця твого навесні
Ця зелень гаїв.
Я знаю, для нього складає пісні
Мільйон солов'їв.

Для нього зірками, як маками степ,
Цвінуть небеса.
Для нього любистку пахтіння густе
І моря краса.

Для нього, для чистого серця твого,
Всі чари земні.
Чи ж можу я сам замінити його?
Напевне, що ні.

На волі ж твоя хай міцніе любов
І щедро сія.
О ні, не давай мені серце на схов,
Кохана моя.

1961

* *
*

Не рік, не два шукав, шукав тебе я всюди
І часом був, здавалось, близько до мети.
То погляд бачив твій — мов жар сипнеш
на груди,
То пісню чув і знав, що то співаєш ти.

Я вірив, що знайду. Я уявляв, їй-право,
І лоб високий твій, і юний стан гнучкий,
І навіть голос твій... Так у своїй уяві,
Напевне, бачить зодчий дім майбутній свій.

Крізь дні й степи вела мене любов до тебе,
А щоб в дорозі я не збивсь на манівці,
Вогнем твоїх очей горіли зорі з неба,
Мов коси, шелестіли русі пшениці.

І ось ти є, любов, моя дружино й пісне.
— Як ти мене знайшов? — питаєш.—

Розкажи.—

Я просто мав портрет із тебе, тільки, звісно,
Він не в кишені був,
а в мене у душі.

1961

* *
*

Грім себе у груди вдарив,
Розпанахав комір туч:
— Земле, я про тебе марив!
Полюби ж мене, не муч!

Грім гримить, клянеться, дужий,
Лле сльозами з висоти,
А земля — мовчить байдуже,—
Горда, мабуть,
як і ти.

1956

* *
*

Вже зелені півники на грядці
Підняли лілові гребінці...
Знову Дьома грає на дворядці —
Аж тріщать, здається, ремінці.

Гармоністе, заховай чуприну,
Йди від двору — он хоча б у клуб.
Та не грай-бо: пожалій дівчину —
Її і так давно твій сниться чуб.

Пожалій: вона і так страждає,
Бо в душі дівочій — мов пожежа.
Пожалій: вона давно вже знає
Назубок весь твій репертуар.

А ще знає (краще б те не знати!),
Що тебе дружина вдома жде.
Тож навіщо граєш біля хати,
Нащо краєш серце молоде?

Знав би ти, як важко у кімнатці
У хвилини всидіти оці...
Знову Дьома грає на дворядці,
Аж тріщать, здається, ремінці.

1961

* *
*

Вітерець у сад заскочив
На момент
І вже вишеньці шепоче
Комплімент.

Хвалить ягідки-намисто,
Вихваля,
Гладить кору, пестить листя
Й промовля:

— Ти струнка, вродлива, юна,
Краща всіх.
Буть одній такій красуні
Просто гріх!

Тільки вишня залищання
Не прийма:
— Ти облиш свої признання,
Бо дарма.

Чула вчора мимоволі —
В пізній час
Ти про це ж казав тополі,
Ловелас.

1961

ЗНАЙОМІ...

Як тоді, струнка, світловолоса,
Ще й корона кіс... «Вона, вона!»
Дивишся очима трошки скоса —
В них чи докір, чи любов — хто зна?

Я дивлюсь замріяно на тебе:
— Пам'ятаєш давні вечори? —
Вголос кажеш: — Згадувать не треба.
А в думках (я знаю): «Говори!»

На словах — ми вже не ті обое,
Розумніші стали, що й казати,
З нашої далекої любові
Починаєм гірко кепкувати.

Нам, мовляв, уже байдуже все це,
Що було в минулім — трин-трава.
Тільки чом же неспокійне серце?
Чом самі не віримо в слова?

І про все ми хочем розповісти,
Щоб цю зустріч більше затягти,
Стоїмо, не зважаючись сісти,
Стоїмо — не хочеться іти.

Завтра ж будем приводу шукати,
Щоб на хвилюку стрінутися знов,

І в розмові будем уникати
Навіть всіх натяків про любов.

Ми, мовляв, лиш так, старі знайомі...
І у самоті, й перед людьми
Навіть в тому, що вже всім відоме,
Довго не признаємося ми!

1952

ВЕСІЛЛЯ

В дворі сусіднім в розпалі весілля.
Найменшу доньку заміж видають.
П'ють хлопці (чи не з горя?) буйне зілля.
Дівчата (чи не з заздрощів?) не п'ють.

Та всіх вітають палко молодята,
А гості всі бажають широ їм,
Щоб щастя й мир жили у їхній хаті,
Щоб дітвори у них був повен дім.

Цим побажанням — ні кінця ні краю.
І я, звичайно, разом з усіма
Того моїй сусідочці бажаю,
Чого собі бажа вона сама,—

Здоров'я, щастя, злагоди і сина,
А молодому (бачу, не стерплю)
Скажу, щоб він любив свою дружину.
Лиш не скажу, що... я її люблю.

1959

Жди солдата

* *
*

Переді мною — в розквіті, у рості
Земля батьків, чудесна, як весна.
І ми тут не утриманці, не гості.
Нам рідні і Дніпра голубизна,
Й копри Донбасу, і заволзький простір,
І у тайзі — найперша борозна.

І від Куріл до гір крутих Карпатських —
Все Батьківщини рубежі міцні.
Звучить сто мов, цвіте народів братство,
Кремлівські зорі пломенять ясні...

Горджусь: найбільше на землі багатство
Оберігать довірено —
мені.

1954

* *
*

Я був малим, коли війна прийшла
Вогнем смерчів, повзучим чорним змієм.
Вона у нас забрала півсела
Яких людей! Згадаєш — кров німіє.

Та не боюсь я крику ворогів,
Що й нині ще гарчать, несамовиті:
В мені ж і сила,
                                    і звитяга,
  й гнів
Моїх братів,
                                    що в ту війну убиті.

1952

* *
*

Знаю, добре долати кряжі й перевали,
коли пісня над нами — мов крила
орлині.

А в солодкі хвилини коротких привалів
теплий лист написати коханій дівчині.

Знаю, добре з коліна стрілять по мішені,
що ніколи-ніколи не буде живою;
Добре милої фото носити в кишені,
щоб була вона всюди і завжди з тобою.

Добре йти навесні польовими шляхами
з побратимами вірними дружно у ногу.
Дуже добре, коли тебе будять ночами
лиш учбові тривоги.

1958

НА САПУН-ГОРІ

Сапун-гора, Сапун-гора...
Біліє лезо обеліска...
Здається, чути крик «ура!»
І люто б'ють гармати близько.

І вже в просторах степових,
Здається, кров'ю пахне гостро,
І від ударів бомбових
Увесь здригається півострів;

Здається, дим обняв весь світ,
Залізо гнеться, в'януть маки,
Мов глина, кришиться граніт,—
Лише солдат іде в атаку.

В огні смертельнім — не вмира,
Іде вперед несхибно, вперто...
Сапун-гора, Сапун-гора —
Ворота нашого безсмертя.

1954

МОЄІ АРМІЇ СОЛДАТ

Солдат на вогневому рубежі.
Припав до ложа, старанно прицілив —
І миттю кулі, гострі, мов ножі,
В мішені — прямо в яблучку — засіли.

Піднявсь. На ремінь кинув автомат.
З чола пілотною росинкою поту витер...
Такий моєї армії солдат —
Ні слів, ні куль
  не кидає на вітер.

1954

* *
*

Хвалились хлопці в мить перепочинку,
Своїх дівчат малюючи яскраво,
Що в одного — вродлива, мов картинка,
Що в другого — ще краща, кучерява...

Ти вибачай, далека чорноброва,
Що я мовчав, коли вони старались:
Про тебе я не говорив ні слова,
Щоб часом
і вони не закохались!

1953

ОДА ПІЛОТЦІ

Ти пілотку носив? Ну їй-право ж, це здорово!
Хто придумав її — певне, був голова.
Відпочити приляжеш — годиться під голову.
Піде дощ — так і вуха вона закрива.

Треба — склав і в кишеню поклав, наче
хустку.
Як помнеш — об коліно розгладиш за мить.
А приїдеш додому, в колгосп, у відпустку —
Хлопці в чергу стають, щоб її поносить.

Ще ж до всього легенька й сидить вона
хвацько.
Пожовтіє від сонця — ще краща стає...
Не соромся ж ти оди, пілотко солдатська, —
Ти достойна її
за служіння своє.

1959

ПЕРЕКУР

Над рядами — «Ластівка-касатка».
Курява — аж очі забива.
Мокрі спини. Обважнілі скатки.
Став мішок вагою пудів з два.

Скільки кілометрів одмахали!
Вдаль доріжка в'ється, наче шнур...
І тут раптом пронеслося шквалом
По колоні слово: «Перекур!»

Перекур! І руки потяглися
До тугих кисетів тютюну.
І димки угору повилися,
І розмови, жарти — так, що ну!

Не курю я.

Олівець з кишені
Я дістану, тонко застружу.
На звороті битої мішені
Я про друзів вірші напишу.

Напишу по ширості, як можу,
Про їх думи, широту натур,
Про їх службу, дружбу їх хорошу,
Та, між іншим,
і про перекур.

1954

* *
*

Наче гуси — намети в ліску
На галявині прибраній, чистій...
Грають сурми зазивно, врочисто —
Починається день в городку.

Сім годин. Всі завмерли в строю,
Повносилі, бадьорі, здорові.
Ми і цей день прожити готові
В навчанні, у труді, у «бою».

А ведмідь вигляда з глушини,
Вбік розсунувши віття кошлате...
Хочеш стати в шеренгу, кудлатий?
Тоді дозвіл візьми в старшини!

1955

СУРМАЧ

Завидна доля в сурмача.
Я певен, кращої немає:
Він полк на зорці піднімає,
Він сонце піснею стріча.

Почувши клич його, завжди
Спішу в строю зайняти місце,
Де справа — хлопці-запоріжці,
А зліва — друзі з Кабарди.

Я стану в стрій, примкну багнет,
Плече в плече. До ліктя лікоть.
А сурма гучно буде кликати,
Вести і звать мене: «Вперед!»

Лише вперед!.. Хотів би й я,
Щоб так, як сурма, закликала,
Живила душу, надихала
Солдатська пісенька моя.

Щоб сяло слово, мов кумач,
І воїн брав з любов'ю книжку...
Щаслив, хто може, як Малишко,
Сказати:

— Я між них — сурмач!

1954

СОСНА

Зелена-зелена, струнка, чепурна,
Росте і пишається, мабуть,
І чим — я не знаю — до себе вона
І кличе, і манить, і вабить.

Здається, підходь і на руки бери.
Та де там! Торкнись лиш руками —
Здригнеться, поважно погляне згори
І — гордо уколе голками.

Надвечір ми в табір приходим з «боїв» —
Вона нам привітно киває.
«Танюшею» ми називаєм її,
З баклажок її поливаєм.

Зелена-зелена, струнка, чепурна,
Вона нас усіх полонила.
Напевне, не тільки мені та сосна
Нагадує часто
про милу.

1953

* *
*

Любов не передбачена в Уставі.
Про це нема там жодної статті,
А ти мені все шлеш листи ласкаві,
Про зустріч мрієш в кожному листі.

І я завжди — трошу мішень снарядом
Чи рию свій окоп на вогневій —
Твою присутність відчуваю рядом,
Твоє дихання, слово, погляд твій.

Ти помагаєш у бою, в роботі,
Ти у поході кличеш далі йти,
І я б сказав, що в нашому роцоті
Дев'ятим номером із нами служиш ти.

Любов не передбачена Уставом...
Я ж за таку статтю в нім (не таю):
«На службі бути має повне право
Лиш та любов,
що з нами у строю».

1953

* *
*

Я солдатську адресу змінив —
Не знаходять листи адресата.
Ні ласкавих від матері слів,
Ні коротких листівок від брата.

І твої десь застрягли листи,
В голубих невеличких конвертах,
Повні слів, які знаєш лиш ти,
І признань, і докорів одвертих.

Я даремно щодня листоношу
Зустрічаю раніш від усіх:
Перебравши-проглянувши ношу,
Він листів не знаходить твоїх.

— Пишуть! — каже. Мені не до
жарту —
Цілий місяць в чеканні горю...
Ех, скрутить би солдатську цигарку!
Жаль,
що я не курю.

1955

* *
*

ЗІЛ глухо тормозом ляснув,
В поросі став золотому.
Знає шофер без пояснень:
Додому!

В кузов жбурляю пожитки.
Мить — і я сам уже в ньому.
Стукнув в кабінку — і швидко
додому!

Люто машина скакає,
Зникла відразу утома.
Серце стукоче-співає:
Додому!

Вітер приніс із Грузеньки
Запахи хліба й соломи.
Жайвір спустився низенько:
Додому!

Вишні — мов зграйка дівчаток,
Яблуні в цвіті густому
Радо вітають з-під хати:
Додому!

Кузов ще я не залишив,
А вже в селі всім відомо:
Солдат повернувся Ребришин
додому!

1956

«ЕНЕРАЛ»

(За народними мотивами)

Чумак, хлопчина заповзятий,
Служив на совість, і тому
Якось присвоїли на свято
Звання ефрейтора йому.

Він надіслав листа бабусі,
В яким, між іншим, написав:
«Служу. На командира вчуся.
Артилеристом добрим став.

Вже трохи звик. Хоч і скучаю.
Пайка солдатського хвата...»
Бабуся з радістю читає
Сусідам щирого листа —

Про те, як дружить внук з бійцями,
Як він з гармати влучно б'є,
Як він звання одержав днями,
Що починається на «є»...

— На «є»? —

і голови ламають
Бабусі мало не півдня —
Усе чини перебирають
Та радяться — яке ж звання?

А дід, який давно хвалився,
Що Колчака гнав за Урал,
На них лиш гордо подивився:
— На «є»? Ну, ясно — енерал!..

Старенька внука привітала...
Ще й досі згадують в полку,
Як раз бабуся надіслала
Лист...

«енералу Чумаку».

1954

Сусіди по планеті

* *
*

Було це, пам'ятаю, у Брюсселі,
У павільйоні нашім, певна річ.
Ясним чолом сягаючи до стелі
І злегка очі мружачи веселі,
Над морем жвавих, збуджених облич
Стояв із бронзи вилитий Ілліч.

Віч-на-віч із планетою всією
Стояв він, кепку стисши у руках,
До чесних — добрий, з щирою душею,
До ворогів — з ненавистю своєю,
Яка не раз у них вселяла страх,
Яка не раз їх спопеляла в прах.

А люди йшли у павільйон потоком...
Я бачив: перед пам'ятником цим
Спинився негр, хлопчина чорноокий.
Він мовчки гладив п'єдестал високий
І у задумі поглядом німим
Про щось благов, щось говорив із ним.

Про що повідав Іллічу хлопчина?
Про те, що в голод втратив він сім'ю?

Про те, що дим встилає небо синє,
Що знову в горі мила батьківщина?
А чи про те, що доленьку свою
Він здобувати думає в бою?

Не знаю... Тільки пам'ятаю очі,
В яких палали захват і любов,
Та руки негра, жилаві, робочі,
До сонця звичні й до труда охочі,
Та черевики геть без підошов —
Не стільки їхав хлопець, скільки йшов.

Оце і все. А люди йшли потоком,
Палацом нашим вражені ясним.
За мить і негр, хлопчина чорноокий,
Що мовчки гладив п'єдестал високий,
Сховавсь у цьому натовпі людським.
І більше я не зустрічався з ним.

Не зустрічавсь... Але, їй-право, й нині
Стоїть цей хлопець у моїх очах.
Так, буде вільна в нього батьківщина,
Якщо у серці носить цей хлопчина
Навіки рідний образ Ілліча
І з ним своє майбутнє зустріча!

ТУРЕЦЬКОМУ БЕЗРОБІТНОМУ

Стамбул у відчаї погрожує небу —
Сокири-півмісяці ввись підніма.
Є, турку, півмісяця власного в тебе,
А сонця, я бачу, нема.

Сидиш під каштаном, до всього
байдужий, —
Не молишся більше, не смокчеш кальян.
Що скажеш хазяїну? Адже він дужий.
Що скажеш аллаху? Він теж, мабуть, пан.

Робота була... Не робота, а щастя
(Ще й нині сверблять мозолі на руках).
Тепер же в кишені нема ні піастра
І жодної іскри надії — в думках.

Яка тут надія! Сидять просто неба
Ще сотні таких безробітних. Питьма...
Є, турку, півмісяця власного в тебе,
А сонця, я бачу, нема.

Стамбул, 1958

* *
*

Мечетей — море. Сонце. Спека.
Ворота грізні Топкапи.
А я думками десь далеко,
Де Дніпр широкий, де степи...

Повився шлях за обрій. Ранок.
Вода в озерах мов розсіл.
А яничари гонять бранок
Із наддніпрянських тихих сіл.

І ворони над степом в'ються,
Пилюка хмарою встає,
І сльози бранок ллються, ллються,
Хоча земля вже їх не п'є...

Мені здається, що роками
Тут, за дверима Топкапи,
Тих бранок сльози чебрецями —
Де не піди, де не ступи —

Не раз і сходили, і в'яли
Під сонця поглядом чужим,
І козаків тут катували —
Ламали, може, ребра їм.

Але козак плював у лица,
І чув султан від козака:
— Гай-гай, який ти в чорта лицар?
Не вб'єш, либонь, і їжака!

А козака не вб'єш тим паче!..—
Як скаженів султан тоді!
...На стіни гляну — і я бачу:
Від крові стіни ті руді.

Стирчать сокири дугуваті,
Криві, пощерблені ножі...
Нам гід показує палати,
Гарем жорстокого паші.

Дивлюсь і, правди діти ніде,
Я бачу кров, де не піду...
Не спокушай же марно, гіде,—
Я на коліна не впаду!

Стамбул, 1958

На розі шумливих вулиць стоїть поліцай
Він в нарукавниках білих, наче міський
суворий,
різник.

Банки чужі, як варта, всю оточили площу.
Видно, що іноземець, як кажуть, тут ліг
і встав...
Був жартівник, напевне, той, хто колись,
давно ще,
Площею Незалежності місце оце назвав.

Стамбул, 1958

«ПИЙТЕ КОКА-КОЛА!»

Сяяли вікнами банки чужі,
Мчали в «лінкольнах» боси,
А турок ходив, продавав ножі,
Старий, напівголий, босий.
Всякий проходив — його минав,
Лиш миготіла навколо
На кожному кроці реклама бучна:

«Пийте кока-кола!»

Мовчки обходив кіоски старий.
Він ще не снідав з ранку.
Де вже тут пити напій нудний
З присмаком валер'янки!
Йому б кусень хліба чи молока
(Дома — дружина квола...).
А звідусіль реклама гука:

«Пийте кока-кола!»

— Який же він добрий, заморський
пан!

Давши собі свободу,
Золото тягне за океан,
А нам пропонує воду.
Те, що цей пан у робочих взяв,
Не повернуть ніколи.
Кров із нас п'є він, а ви, мовляв,
«Пийте кока-кола!» —
Турок ходив, продавав ножі,

Старий, напівголий, босий.
На банки чужі і на фірми чужі
Дививсь непривітно, косо.
Стискаючи ніж, одвертався од вогнів,
Мов очі йому кололи
Заморського пана реклами гучні:
«Пийте кока-кола!»

Стамбул, 1958

ОЛЕАНДРИ

Олеандри, говорять, красиві дерева.
Олеандри — це дивний, небачений сорт.
Я цього не відчув. Тільки бачив, як порт
Просипавсь від ослячого реву.

Тільки бачив, як діти, обідрані, бідні,
В Цареградї на ринку збирали крихти,
А батьки їх не сміли в мечеті іти:
Що аллаху дадуть безробітні?

Бачив сірі, похнюплені, темні хатини,
Що в вікно, не в димар, випускають свій
дим;

Бачив, як нетурецькою мовою всім
Колють очі реклами й вітрини.

Бачив сонце, яке за прибулими стежить,
Ніби око шпика, неблаганне і зле...
Олеандри ж, можливо, і гарні,
але...

Моє серце тополям належить!

Стамбул, 1958

* *
*

Коли я зійшов на Акрополь,
що храми підносить у небо,
І мармур колон білотілих
дихнув у обличчя теплом,
Згадав я не древніх стратегів,—
в ту мить я подумав про тебе,
Про подвиг твій, раб-будівельник
з засмаглим прекрасним чолом

Сліди твоїх ніг тут не знайдеш —
їх інші згубили, затерли,
Вітри занесли їх землю
чи змили весняні струмки,
А храми все радують людство,
а зодчі живуть — не померли:
Їх руки ввели у безсмертя,
їх праця ввела у віки.

Дарма ж запевняють нас гіді,
що це, мов, царі будували —
Царі тільки вміли карати,
карати добро, а не зло.
Так стій же, Акрополь, століття
таким, як тебе ми пізнали,—
Ти пам'ятник вмінню народу,
яке у красу перейшло.

Афіни, 1958

ЧОМУ СТОГНУТЬ КАРІАТИДИ

Не секрет — тут прекрасні види...
Тільки чом же у ніч безсонну
Тяжко стогнуть каріатиди
Біля храму Ерехтійону?

В синім небі зірки — як рибки.
Море здалеку — мов картина...
Тільки чом же в сліпого скрипка
Гірко плаче, немов дитина?

В дивнім сяйві бучні палати...
Глянеш збоку — ну рай та й годі!
Чом же має трудар Еллади
На вечерю лиш хліб та воду?

О зрадливі, прекрасні види!..
Хочу знать, чом у ніч безсонну
Тяжко стогнуть каріатиди
Біля храму Ерехтійону...

Може, знову сестру¹ згадали,
Що у Лондоні скніє, бідна?

---

¹ Мається на увазі каріатида, вивезена до Англії колонізаторами. У них вона куплена урядом і знаходиться у Британському музеї. (Прим. автора).

Може, їм вже дивитись стало
На чужинців-воjak огидно?

Може, їм з кожним роком важче
Підпирати граніт холодний?
А можливо, з гори їм краще
Видно злидні,
біду народну?

Афіни, 1958

«ХОРОШО»

Промінням усмішок облитий,
По древніх землях я ішов,
І всі мені на знак привіту
Кричали дружно: «Хорошо!»

І всюди слово те звучало,
Як пісня миру і життя,
Бо слово те одне вмещало
Усі найкращі почуття:

І радість зустрічі, і щастя
В братерстві жити сотні літ.
Воно звучало то як «здрастуй»,
То як «свобода», «мир», «привіт».

І ми гадали вечорами,
Бо невідомо нам було:
Якими дивними шляхами
Це слово в Африку прийшло?

Чи теплий вітер без спочинку
Його примчав з-під веж Кремля,
Чи, може, лебеді-хмаринки
Його принесли звідтіля?

Землі цій буду вдячний вічно
За те, що, де б я не пішов,—
Я чув крилате,
                        симпатичне
Російське слово
                        «хорошо».

Александрія, 1958

РУКИ

На паризькому кладовищі Пер-Лашез споруджено пам'ятник жертвам фашистського концентраційного табору «Равенсбрук» — величезні кам'яні руки, зв'язані ланцюгами, звеліся вгору, ніби просячи допомоги і кличучи до помсти...

О ці руки! Закуті, волаючі руки!
Мені душу терзає ваш крик мовчазний,
Бо над Бонном витає ще тінь Равенсбруку,
Бо причаївсь по закутках привид війни.

О ці руки! Смагляві, натруджені руки!
Вам би гладить колосся у росах рясних,
Добувати з роля нечувані звуки,
Обнімать побратимів і милих своїх.

Вам би землю садами густими квітчати,
Витирати з обличчя натхненного піт;
Вам би сіно косить, зводить сонячні хати
І чукикать малят після денних робіт.

Вам би... Втім, ви ще дієте, руки:
Недарма перші квіти несе вам весна.
Не бувати в Європі новим равенсбрукам,
Якщо й камінь кричить:

«Будь проклята війна!»

Париж, 1958

Над річкою Бердою хиляться верби.
Травнева пороша стежки замела.
Співа соловейко, співа... Ось тепер би
Мені до свого завітати села!

Привіт, земляки, сівачі і доярки!
Я скучив за вами, я з вами, я ваш!
Хай райдуги встануть над нами, як арки,
Хай хмарка, як вершник, сідає на кряж.

Хай сонце сія — аж засліплює очі,
Цілує в обличчя моїх земляків
І в руки робочі,
                                що темної ночі
Несуть мені в пригорщах розсипи слів.

Прислухаюся — пісня тріпочеться в тиші,
Здається, з покосів війнуло тепло...
У пишно-убогім
                                величнім Парижі
Я згадую рідне
                                маленьке село...

Париж, 1958

НА МОГИЛІ ПОЛЯ ЕЛЮАРА

Промінь до плит доторкнеться і тане.
Квіти горять у росі, наче жар.
Тужно шепочуть листаті каштани:
Поль Елюар, Поль Елюар...

Скільки любові у серці носив він,
Світлих чуттів, нерозгаданих чар!..
Чуеш, шепочуть дівчата красиві:
Поль Елюар, Поль Елюар...

Щедро людей зігрівав він піснями.
Сіяв у душі слова, мов янтар,
Мріяв про мирну лазурінь над нами
Поль Елюар, Поль Елюар...

Серце віддав він вам, люди і трави,
Птиці і сонце, що лється з-за хмар.
Ось чому в вас буде жити по праву
Поль Елюар, Поль Елюар...

Париж, 1958

У ЦЕНТРІ АНТВЕРПЕНА ПАМ'ЯТНИК Є

У центрі Антверпена пам'ятник є.
Признатись, не знаю і сам я,
Чому так хвилює він серце моє,
Як цвях, мені вривавсь у пам'ять.

Мов зараз я бачу: на нім юнаки.
(Хтось добре із бронзи їх вилив).
Один замахнувся вже кистю руки —
Ось-ось її кине щосили.

А другий у муках нелюдських стражда,
Позбувшись руки. І здається,
Що з рани його не студена вода,
А кров пламеніюча ллється.

Біжить вона цівкою, падає вниз,
Дзюрчить — мов легенду шепоче...
Був замок на березі Шельди колись
Похмурий, чорніший від ночі.

І жив у тім замку старий багатій.
Мав суден добрячих чимало.
Радів несказанно обставині тій,
Що десять синів виростало.

Коли ж помирав, заповів багатій:
— Хай всьому господарем буде

Той син, який перший по смерті моїй
Рукою торкнеться до суден.

Сказав — і помер він. А дев'ять синів,
Які на цю хвилю чекали,
Штовхаючись, лаючись, до кораблів,
Немов навіжені, помчали.

Один лиш, десятий, затримавсь на мить
І з жахом подумав: «Спізнився!»
Не буде він флотом тепер володіть.
Не буде! І тут же схопився,

Сокирою руку собі відрубав
І, впавши у кров, ледве чутно
Ту руку жбурнути слугі наказав
На палубу ближчого судна.

Брати повернулись, сердиті і злі.
Ховать не схотіли старого.
Узяв однорукий собі кораблі,
А їм не дісталось нічого...

Давно ті брати повмирали в злобі.
Не знайдеш і тріски від суден...
Навіщо ж,

жадобо наживи,
тобі

Поставили пам'ятник
люди!?

Антверпен, 1958

НА ЧУЖИНІ

Ми зустрічали, правда, зрідка,
В далеких і чужих краях
Стрункі берізки, мов сирітки,
Що босі вибігли на шлях.

Берізки листям лепетали,
До нас тягли гілки свої
І — що тут критись — нас вітали
Щиріш,
ніж дехто з хазяїв.

1960

Проти шерсті

ШВИДКА ДОПОМОГА

Кузьмич захворів — він осліп і оглух.
Не бачить людей, до роботи — байдужий.
Весь день в кабінеті полює на мух,
А каже, що він завантажений дуже.

Він гордо й поважно тримає себе,
А прийде на збори кудись на будову,
То й слова не скаже, лиш тільки сопе.
Невже відібрало сердешному мову?

Зустріне знайомого — також ні звуку:
Не скаже добридень, не дасть йому руку.

Любив він колись по об'єктах ходити,
За шию неробам все капав, бувало,
А нині він днями у кріслі сидить —
То, може, ще й ноги йому відібрало?

Коротше, смертельно Кузьмич захворів.
І стали тоді ми всі разом гадати:
Яких же покликать йому лікарів?
Які йому ліки тепер прописати?

Гадали-гадали й забили тривогу:
— Мерщій викликайте швидку допомогу!

Примчала машина з червоним хрестом.
Ми лікарю все розказали детально.
Він хворого слухав, обстукав кругом
Та, знай, все кивав головою печально.

А потім сказав: — Хоч діагноз ясний,
Хворобу таку не лікуєм ніколи.
Не можуть зарадить людині оцій
Ніякі пілюлі, ніякі уколи.

Ні бром не pomoже, ні, вибачте, клізми,
Якщо в неї віруси бюрократизму.

Так ось в чому річ! Ми не били з плеча,
А скликали збори загальні негайно
Й протерли з пісочком свого Кузьмича —
Про все небораці згадали, звичайно.

І що б же ви думали? Чудо з чудес! —
Знов став чоловік абсолютно здоровий.
Де й ділась хвороба! Кузьмич наш
воскрес
І став, як то кажуть, неначе шовковий!

Тож знайте, що критика й служить для
того,
Щоб декому дати
швидку допомогу!

РОЗБУДІТЬ ЯШУ!

Глянуть: Яша-комірник —
Богатир, нівроку.
При здоров'ї чоловік.
Важчає щороку.

І хоч крекче, а проте
Може гнуть обіддя.
У три поверхи росте
В нього підборіддя.

В полі б'ються за врожай.
В цю гарячу пору —
Осудовисько та й край! —
Він, як шур, в коморі.

В полі жарко, ллється піт.
Яші там немає:
У коморі, наче кіт,
На мішках дрімає.

А спитайте: — Як боки? —
Засопе він носом:
— Дуже муляють мішки.
Жаль, немає проса!

Так у затінку завжди
Б'є наш Яша гопки.
Його б, знаєте, куди? —
На лісорозробки!

Він дуби б з корінням рвав
У тайзі від скуки

І ведмедів би лякав
Басом громозвуким.

Він би... Втім, відкиньмо вбік
Світлу мрію нашу.
Так проспять він може вік.
Розбудить же Яшу!

ОВЕРКО-БЕЗБОЖНИК

Оверко наш ледачий десь узнав
Легенду всім відому,
Що бог шість діб у поті працював,
Відпочивав — на сьому.

Оверко аж підскочив: — Ось де суть!
Адже виходить з цього,
Що в мене навпаки все мусить бути,
Бо я ж не вірю в бога!

І от з тих пір себе оцей дивак
Безбожником вважає,
Бо лиш добу працює він так-сяк,
А шість...
Відпочиває!

ПУСТОДЗВІН

Жив та був начальник Дзвін.
Був великий майстер він
Крикнуть, гримнути, полаять,
Пропісочити, продраять,
Роздраконить, розкромсати
Ще й догану записати!
От, було, він скличе збори,
Встане грізний, злий, суворий,
Весь надметься, як не репне,
Кулаком по столу гепне,
І давай кричати, лаять,
І пісочити, і драять,
І драконити, й кромсати,
Ще й доганами лякати!
То чому ж і досі в Дзвона
Кепські справи у районі?
Збори скликавши чин чином,
Ми спитали: «В чім причина?»
І не гримали, не лаяли,
Не пісочили, не драяли,
Не драконили-кромсали,—
Дзвона з крісла попрохали.
Бо, як бачте, невеличку
Забував той Дзвін «дрібничку»:
Вчити, радить, помагать,
Д у м а т ь
перше, ніж кричать!

ЯК МИША РОДИЛА... ГОРУ

Якось з комори
Зникло десь сало,—
Все це на мишу
Актом списали.

Потім пшениці
Тонни не стало.
Також на мишу
Актом списали.

Потім ковбаси,
М'ясо пропало,—
Також на мишу
Все це списали.

Так незабаром
(Бачите з фактів)
Миша родила
Гору
тих актів!

ПІДІЙМАЛЬНИЙ КРАН

(Байка)

Всі милувались краном підіймальним:
На стіни цеглу подавав він, ліс, бетон,
За кожним разом підіймав п'ять тонн.
Ну, словом, був в роботі ідеальним.
Та якось перед ним спинився виконроб
І вдарив себе в лоб:
— П'ять тон — дурниця крану отакому! —

Його підтримав хтось із будівкому,
І став наш кран носити шість тонн, а погім
сім...

Коротше, все скінчилося на тім,
Що кран після чергової надбавки
Геть перекинувся. Й на всі заставки
Його всі лаяли за це і докоряли,
І хоч зібрали знову кран сяк-так,
Однак
І кілограма вже йому не довіряли.

Кран підйимальний тут я взяв для форми
(Його експлуатують згідно норми),
А ось між нами інколи буває:
Людина десять навантажень має,
Та їй іще дають — мов, довіряють.
А «перекинетесь» — її ж і лають!

СОН

Із кумом Мироном Кирило зустрівся.
— Ой кум, який сон мені гарний приснився!
Як ніби останніх уже бюрократів
Повсюди із виляском кишнули з штатів!
— Це дуже погано,— говорить Мирон.

— Погано? Ти що?! — аж розсердивсь
Кирило.—
Без цих бюрократів нам жить любо-мило!
Це добре! — доводить йому полум'яно.
А той усміхається: — Друже, погано,
І дуже погано, що це... тільки сон!

ВЕДМІДЬ У ЛІСНИЦТВІ

(Байка)

Один Ведмідь в лісництві працював,
Сидів він у начальственному кріслі
І дров таки чимало наламав —
Не в переносім, а в буквальнім смислі.
Які були тут сосни і дубки! —
Розпродав, розтранжири́в і розтринькав.
Лишились лиш пеньки
Та де-не-де манюсінькі ялинки,
Та на околицях старі дуби стояли —
Усе це від прохожих затуляли.
Коли б же хто углиб заглянув, то б
знайшов:
Чим далі в ліс,
тим... менше дров.

Я зустрівач подібне: в установі
Сиділи люди чесні, принципи,
А як прийшов один (звичайно, не
Ведмідь),—
Всі штати поміняв в ту ж мить.
До чого ж я веду свої рядки?
До того, що тепер в тій установі
Сидять одні-однісінькі пеньки,
Та ще й дубові!

ОБРАЖЕНИЙ ГУСАК

(Байка)

За п'янство в тресті «Пух», чи за розтрата,
Чи за провину ще яку
Дали по шиї Гусаку
І з тріском вивели за штати.
Загелготів ображений Гусак:
— Я не залишу справи так!
Є в мене друзі знамениті.
Я доведу усім на світі,
Що я — із гусаків Гусак! —
І став строчити у газети,
У різні спілки, комітети,
Що тресту «Пуху»
Бракує руху,
Що Журавель в нім головує,
Що він нічого не тямкує,
Що там зібралися усі свої,
Що там сидить шахрай на шахраї.
Єдина там була порядна птиця —
Це він, за що й прийшлося, бач,
поплатиться!

Отак

Гусак

Всім пише, «викриває»,
Але ніхто уваги не звертає
На несусвітню брехню таку.

Це в байці, а в житті, на жаль, буває,
Що вірять
Гусаку!

ВІРНА ОЗНАКА

Як тільки він побачить
Новенький номер «Перця»,—
У приступі неначе,
Хапається за серце.

Тремтячими руками
Листи перегортає —
В рядках і між рядками
Ім'я своє шукає.

А не знайде нічого —
Подяку шле владиці...

Пригляньтесь, певне, в нього
Є пір'ячко на пиці!

ОБОЄ РЯБОЄ

Поет іще й лоба не витер —
Схопив новоспечену пісню,
Поніс — хай дружок-композитор
Негайно на музику «тисне».

За вечір — і ноти готові.
І друзі хильнуть підходяще.
— Слова твої, друже, чудові!
— А музика в тебе ще краща!

І тільки в народі ту пісню
Ніхто не співає, не знає,

Бо всяка халтура, як звісно,
В народження день і вмирає.

Тоді два дружки полум'яно
Доводять, забувши колишне:
— Це музика в тебе погана!
— Це в тебе слова нікудишні!

ДІД І ВНУК

Якось дід у надвечір'я
Вийшов з хати покурить,
Коли бачить — на подвір'ї
Із граблями внук стоїть.

(В того внука перші вуса
Попід носом вже росли).
От гукає він: — Дідусю,
Добре це, що ви прийшли!

Хочу вам я показати,
Як я виріс за ці дні.
Може, час парубкувати
Починати вже мені?

Адже дужим став я нині! —
Внук дідусю похваливсь.—
Ось дивіться! — в ту ж хвилину
На граблі він наваливсь.

За держално їх хапає
І зубочки всі підряд

Крутить-вертять та ламає —
Тільки друзки вбік летять.

Не лишив від них і сліду,
Як то кажуть, в порох стер.
— Ну, ви впевнилися, діду,
Що я дужим став тепер?

А дідусь наш очі мружить,
Усміхається старий:
— Це ти, внученьку, не дужий —
Це ти, внученьку, дурний!

Ч О Б О Т И

Хваливсь Іван Семену
(Свербів язик, либонь):
— Були колись у мене
Не чоботи — вогонь!

Таких довіку нині
Не знайдеш, далєбі.
З добрячої свинини
Пошив я їх собі.

Гармошками халяви —
Таких ніхто не мав!
Якби розтяг — їй-право,
До місяця б дістав!

— Це річ обнаковенна, —
Відповіда Семен, —

Ось був кабан у мене,
Так дійсно рекордсмен!

Стоїть він на толоці
По цей бік від Дніпра,
А риє на тім боці
Ще й жолуді збира!

— Е, ні,— Іван мовляє,—
Брехати, кумцю, гріх.
На світі не буває
Кабанчиків таких.

— Не ймеш, Іване, віри? —
Семен аж витер піт.—
А де ж тоді взяв шкіри
Ти для своїх чобіт?

ВИСОКА МЕТА

Осел з трудом
заліз на телевежу:
— Тут мух нема.
Хоч досхочу полежу.

ПРОРАХУВАВСЯ...

Антон-зава Клим зотяг в буфет
І частував — не шкодував «монет»,
А потім із досади чуба рвав:
Антон вже, виявляється, не зав!

ХТО КОГО

Осот поскаржився:
— Вмираю!
Мене Пшениця
затирає!

ЦИНІК

Шептав Черв'як,
вгризаючись у грушу:
— Як бачиш, ми з тобою —
душа в душу!

«ПЕРЕДОВА» ГАПКА

— Завжди я перша в списку,—
вихваляється.—
Всі визнають, що я передова!

А справа, бачте, в тім, як виявляється,
Що в Гапки прізвище на «А».

КОРІНЬ ЗЛА

За те Сорочка
Майку зневажає,
Що та блискучих
гудзиків не має.

СПІЛЬНІСТЬ ПЛАТФОРМИ

Здружились Жаби і Качки
На тій платформі,
Що в них на лапах личаки
Однакової форми.

РОЗДУМИ ДИРЕКТОРА МЕБЬЛОВОЇ ФАБРИКИ

Колупаючись у носі,
Думав він: «Ну як збагнуть,
Що в кімнати сміху досі
Дзеркала лише беруть?»

От коли б у ті кімнати
Мої шафи та столи,
Всі не то що реготати,—
Навіть плакати б могли!»

ВІНИЧОК НА ТРИБУНІ

Про що з трибуни Віничок
шумить, задерши носа?
— Про власний досвід лекцію
читає Пилососам.

КОКЕТКА

Лисиця відчикрижила хвоста.
— Навіщо? — Вовк здивовано пита.
А та відповідає: — Через нього
Ніхто не поміча красиві ноги!

«ДОПОМОГА»

— Ой, змерзла! — плаче Муха.
— То на вдягни свитину! —
Сказав Павук і кинув
На неї павутину.

СКУПИЙ

Він ходить пішки, хоч своя машина
Стоїть у гаражі вже років п'ять.
Він їздив би, та є одна причина:
Сусіди просять покатать!

З ХВОРОЇ ГОЛОВИ НА ЗДОРОВУ

Щовечора в Едика танці-музики.
Вже в клапті розбив не одні черевики.
Тож плюнь йому в вічі, як скаржитись стане,
Що дуже погане
взуття вітчизняне.

ГОЛОВА И АВТОРИТЕТ

Як голова наш береже авторитет!
Він Галі, що завклубом в нас працює,
Звелів не підшивать тих номерів газет,
В яких його...
хто-небудь критикує!

ЧИ ВЕЛИКЕ НЕБО

Ховрах, з нори уздрівши неба клопоть,
Тхора-сусіда смикає за лапу:
— От ти брехун! Казав --- велике небо.
Я ж його шапкою закрию, якщо треба!

НЕЗАЛЕЖНИЙ ЦВЯХ

Хизується Цвяшок: — Я гордість маю!
Ні перед ким я шляпки не знімаю!

— Повірив би я,—каже Молоток,—
Та дуже часто гнешся ти, браток!

ПОВАЖНА ПРИЧИНА

Зірвалися збори. А чому? В чім річ?
Чи нові прийшли циркуляри?
Та ні: доповідач Омелько Хомич
Удома забув...
окуляри!

ВИТОНЧЕНИЙ СМАК

— Іди до моря,— Віл сказав Свині,—
Залиш смердючі ці свої калюжі.—
А Льоха мовить гордо: — Що ти! Ні.
У морі тім вода солона дуже.

ПОЖАЛІВ...

На стежку впало пташеня з гнізда.
Лис тут як тут: — Ай-ай, яка біда!
Тебе ж тут можуть наступить щодня! —
Сказав і... схрумав бідне пташеня.

МОЛИТВА ЛЕДАРЯ

— Пошли, боже преподобний,
Грип, мігрень чи нежить:
Рад хворіть на що завгодно —
Тільки б лиш полежать!

ЛІРИЧНИЙ ВЕРБЛЮД

— Яка краса! Троянди гам і тут.
А клумби! Ще не бачив я таких!
Культура! — гордо вигукнув Верблюд
І плюнув у захопленні на них.

ХОРОБРИЙ КІТ

Коту казала Киця-любка:
— Боюсь. Не йди вершки знімати.
А Кіт труснув хвоста обрубком:
— Мене ж нема за що хапати!

ОБРАЗИВСЯ

Ведмідь у пасіку заліз,
А як Бджола штрикнула в ніс,
Пустив сльозу картинно:
— Це, каже, не гостинно!

ЗАЗДРІСТЬ

Сидять на футбольному матчі
І заздрять м'ячеві стіляги:
Хоч всі його й б'ють, бідолагу,
Зате ж він у центрі уваги!

ЖЕРТВА ВІРНОСТІ

Сосна свій корінь
ганила: — О боже,
З-за тебе й кроку
я ступить не можу!

ЗАЛИЛИ...

У голови начальство із району побувало
І «залило йому за шкуру сала»,
А відїжджало — з ферми кабанця
Взяло, щоб і собі... залить сальця!

ЛЮБИТЕЛЬ ЗАМОРСЬКОГО ШМАТТЯ

Поглянеш — аж нудить:
Над ганчірками чахне.
Що для людей смердить,
Для нього, бачте, пахне!

ІЖАК-ПІДЛАБУЗНИК

Начальству й слова не сказав він проти.
Готов його носити, як кажуть, на горбі.
А щоб начальство часом не вколоти —
Усі голки він вискуб на собі.

РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Вік вивчав завзято
Кандидат Заноза,
Чи потрібне п'яте
Колесо до воза.

І рішив на старість
Цю проблему просто:
«П'яте, дійсно, лишнє,
Та потрібнє —
ш о с т е...»

КОЛИ Є ГРУНТ ПІД НОГАМИ

— Чо це Мишка чваниться?
Глянь — павою пливе!
— Вона в столі начальника
високого живе!

ПОХВАЛИВСЯ

Хваливсь Недокурок:
— Живу культурно!
Тепер мене
жбурляють тільки в урну.

ЗАЦПИЛО...

Моторчик напустився на Пальне:
— Ах, як від тебе неприємно тхне!
Ти на мені лишаєш жирні плями.
Компрометуєш ти мене!
Коротше: йди до бісової мами,
Бо я...— Й затих.
— Моторчику, що з вами?

Скінчилося пальне!

НАБРЕХАЛИ

Стрівшись в житі із Осотом,
каже Перекотиполе:
— А мені усі брехали,
що занедбане це поле!

ТАК КРАСИВІШЕ...

— Так, їй-бо, красивіше! —
Всім доводило Мило,
Коли плями чорнила
На руках не обмило.

КРАСА НА СМАК

Обурювалась, мекала Коза:
— Троянду тільки дурні вихваляють.
Помилуйте, яка ж у ній краса,
Коли шпильки кусати заважають?

КОМУ ЩО

Тхір,
на Слона поглянувши угору,
Подумав:
«Як він тільки влазить в нору?»

ТРАГЕДІЯ АВТОРА ШПИГУНСЬКИХ ПОВІСТЕЙ

Як він змарнів! Де вився чубчик — лисина.
Пера і в руки не бере... В чім річ?
    Кошмари, ним у повістях описані,
    Сердегу переслідують щоніч.

САМОВПЕВНЕНІСТЬ

— Ніхто мене,—
Призналася Капуста,—
    Не критикне,
Що в головешці пусто.

САМОКРИТИЧНИЙ ПОЕТ

Він книгам своїм такі назви дає:
«Дніпро», «Джерело» чи «Криниця».
Як бачите, автор і сам визнає,
Що в віршах
    багато водиці.

КРИТИКУ, ЯКИЙ ПИШЕ ПІД ПСЕВДОНІМОМ

Ти більшість із статей своїх нудних
Під псевдонімом дав. Несправедливо:
Якщо самому соромно за них,
Навіщо нам підсовуєш це читиво?

ПРЕТЕНДЕНТ НА ПАРНАС

А він у віршах про Парнас цвірінька!
Куди йому на той святий Парнас,
Якщо йому без ліфта і до нас,
На другий поверх,
підійнятись ліньки!

ПЕРЕДБАЧЛИВИЙ ПОЕТ

«Лежать книжки мої. Пожовкли вже від
часу»,—
Поет наш бідний аж стогнав, журився,
Та й... на бібліотекарці женився:
Хай хоч вона його книжки
«штовхає» в маси!

ШАНОВАНИЙ БУДЯК

Раз шамкотів Будяк спесиво:
— Де б я не ріс, не квітував —
Ніхто і квітки не зірвав:
Шанують всі мій цвіт красивий!

ВЖИВ ЗАХОДІВ...

Учора нагадали голові,
Що час би кукурудзу прополоти,
Бо вже її не видно у траві,
Бо вже вовки там виють між осоту!

І голова не мудрував багато,
Негайно бригадирові звелів:
— Давайте кукурудзу рятувати:
Усіх мисливців киньте
на... вовків!

РОСТУЧИЙ МОХ

Хвалився мох: — Ось я расту!
Мені вже видно за версту!

Секрет же в тому, любі,
Що мох росте
на дубі.

ЖЕРТВА ВИХОВАННЯ

Синок ставав на ноги тільки,
Про моню мріяв ще малий,
Йому ж татусь давав горілки:
— Сміліш, сміліше, синку, пий!

Тепер той батько ганить сина.
Ще б пак: синок сивуху п'є,
А батьку — навіть копійчини
На чисту воду не дає!

ПОХВАЛИВСЯ!..

— Читав стіннівку?

— О, читав

І реготав до сліз.

Ти добре Іксу чосу дав,

Щоб більше пить не ліз!

— Ще б пак! Та я ж цей твір писав

(Аби провчить свиню!)

У ресторані під столом

На клаптику меню!

З ТОЧКИ ЗОРУ..

Ботинок дивувався,

Побачивши десь Чобіт:

— Ботинок як ботинок,

Але навіщо хобот?

САМОКРИТИЧНИЙ ТЕРЕН

Господар став його рубать,

А він: — За що? Ой лишечко!

Та я — це той же виноград,

Лише кисліший трішечки!

«РОДИЧІ»

Слона всі мухи
                        родичем вважають,
Бо, як і він, бач,
                        хобот мають!

ОДИН ПОЕТ СЕБЕ ВТІШАВ...

— У мене книжечка чудова! —
Один поет себе втішав.—
Адже ніхто лихого слова
Іще про неї не сказав!

Розгадка тут, як те не кривдно,
До геніальності проста:
Було б те слово, та, як видно,
Ніхто ту книжку не чита!

ЗОНТИК

Чорненький Зонтик десь хильнув із кварти
І розходивсь: — Хто дужчий мене є?
Якщо захочу — навіть дощ полле,
Мені ж для цього лиш розкритись варто!

МРІЯ ПОЕТА-КАЛЕНДАРНИКА

До кожних свят, до всяких дат
Спішить в газету віршик дати —
Вже в цьому впевнились не раз ви.
Він мріє вірш такий подати,
Щоб підійшов до всяких дат,—
Лише б міняв у нього назву!..

ТОВСТОШКІРИЙ

Осел плює й на критику,
Й на сміх.
Він з тих, що визнають
Лише батіг.

ПОЕТ БЕЗ СВОГО ГОЛОСУ

Читаць і критик не дарма —
Думки не розкололися —
Йому доводять, що нема
Свого у нього голосу.

Ми не дали його «пісень»
Ізнов в газетну полосу,
Так він в редакції весь день
Кричав
не своїм голосом!

РОЗГНІВАНА ЗЕБРА

Уздівши на комусь із нас піжаму,
Смугаста Зебра аж сказалась прямо,
Забула про обід, про сон

І всюди почала репетувати:
— Це ж ясно — в мене запозичили фасон
(Всі бачать — мій малюнок, фон і тон!),
Але нащо було його псувати —
На пузі гудзики чіпляти?!

ЛІТЕРАТОР-ІНВЕНТАРИЗАТОР

В колгосп заскочив на момент
І описав негайно
Увесь колгоспний реманент —
Від вил і до комбайна.

Про вівцематок написав,
Про силос, про полову,
Про поголів'я...
Не сказав
Лиш про людей ні слова.

НЕ ПРОБУВАВ

(За народними мотивами)

Якось хтось колись задумав
Козака спитати,
Чи він грамотний, чи може
Книжку прочитати.

— Сам не знаю,— козак мовить,—
А брехать не смію:
Я не пробував читати —
Може, і умію!

ЗАСПОКОЇВ

(Жарт)

— Чом це плачеш так, стара?

— Ой, мій муж напився

І подався до Дніпра —

Хоч би не втопився!

— До Дніпра? Тоді, Килино,

Ти даремно плачеш:

П'яним море по коліна,

А Дніпро —

тим паче!..

Солов'ята

СОНЕЧКО

Золотаве сонечко,
Де баришся ти?
До мого віконечка
Прилети!

Дай нам вітру-гомону,
Квітів і тепла,
Щоб земля під променем
Розцвіла.

Подаруй світаночки
Радісні, ясні,
Пісеньки-весняночки
Голосні.

Хай цвіте наш сонячний,
Наш любимий край.
Сонечко, сонечко,
Прилітай!

ЧОМУ ТАК?

- Відгадайте, чому так:
Губи й щічки, наче мак,
В нас почервоніли?
— Ягоди
поспіли!

МОЛОТОК — ТВІЙ ДРУЖОК

Молоток — це твій дружок,
З ним легка робота.
Тільки візьмеш молоток —
Аж співають охота!

Можеш ним забить гвіздок,
Змайструвать санчата,
А захочеш — чобіток
Можеш підкувати!

СОЛОВ'ЯТА

Пахне коло хати
М'ята неприм'ята,
А хто пісеньку співа?
Може, солов'ята?

Ні, не солов'ята.
То ідуть гуляти
Із нашого дитсадка
Хлопчики й дівчата.

Ми йдемо рядами.
Ми йдемо з піснями.
Якщо будете співать,
То ходімо з нами!

СТАЛЕВАР

Мчить супутник в сині далі,
Де зірки, мов жар.
Для ракети хто дав сталі?
Сталевар.

Літаки летять в просторі
Вище білих хмар.
Хто дав сталі для моторів?
Сталевар.

Йдуть авто — співають шини,
Ллється світло з фар.
Хто дав сталі на машини?
Сталевар.

А коли вам друкували
Рідний ваш буквар,
Хто для літер дав металу?
Сталевар.

Ц А П

Був у полі білий цап,
наш цап.
Раптом дощик з неба кап!
Кап! Кап!
Цап додому враз побіг.
Біг, біг.
Через трави тільки плиг!
Плиг! Плиг!
Та поки у двір примчав
наш цап,—
Дощик зовсім перестав.
Кап...
Кап...

НАЙСМАЧНІШІ ОГІРКИ

Ми весною на город ходили —
Огірки із мамою садили.
Потім огірки я доглядав —
І полов, і в спеку поливав.

Потрудився, друзі, я не марно:
Огірочки уродили гарно.
Повні, соковиті — аж хрумтять!
На галузці кожній — штук по п'ять!

Ціле літо я ходив їх рвати.
Пригощались ними всі хлоп'ята.
І мені здається, я не їв
Кращих і смачніших огірків,

Ніж оті, що сам я доглядав —
І полов, і в спеку поливав!

СОРОМЛИВИЙ ПІВЕНЬ

Наш півень ласий до пісень —
Горлає дні і ночі.
Чому ж, як пісню почина,
Заплющує він очі?

Напевне, з сорому завжди
Він очі закриває,
Бо, крім свого «кукуріку»,
Нічого він
                    не знає!

БЕРІЗКИ

Не дивуйтеся нітрішки,
Що в берізок молодих
Ціле літо чисті ніжки,
Білі-білі, наче сніг.

Це тому, що в хороводі,
Коли ми спимо усі,
По траві берізки ходять —
Миють ноги
у росі!

ПРОКИНЬСЯ ДОНЕЧКО

Прокинься, люба донечко,
Іти в дитсад пора.
Вже бачиш: ясне сонечко
В віконце зазира.

Мізинчиком-промінчиком
Воно у шибку б'є,
Мов сердиться, що дівчинка
Так довго не встає.

СОНЯХИ

На городі, в гарбузинні,
Соняхи, мов хлопчаки,
Ловлять сонячне проміння
В золоті свої шапки.

ЗЕЛЕНИЙ ГРЕБІНЕЦЬ

Ми півника малюємо.
Стоїть він на горбку
Й, дугою шию вигнувши,
Кричить «ку-ку-рі-ку!».

На ніженьках у півника —
Сап'янці золоті,
На крилах — сине пір'ячко,
Зелене — на хвості.

А знаєш, чом у півника
Зелений гребінець?
Тому, що загубили ми
Червоний олівець.

ШО ТАКЕ РОСА?

Чудеса, хлоп'ята,
Прямо чудеса!
Наш Митько не знає,
Що таке роса.

Та роса уранці
Сяє на траві,
Мов разки намиста,
Іскорки живі.

Як поглянуть збоку —
Це така краса!
А Митько не знає,
Що таке роса.

І не визна, бо пізно
Хлопець устає,
Як росу повсюди
Сонечко зіп'є!

СЛІПИЙ ДОЩИК

Світило сонце — й дощ поливсь
На сад, на хати, площі.
Говорить мама: — Подивись,
Сліпий сьогодні дощик.

А я кажу: — Він не сліпий!
Він, певне, бачить, мамо,
Бо нас знайшов і покропив
В садочку під кущами!

ХТО ПРАВИЙ?

В'ється, в'ється до ставка
Річка синьоока.
Тато каже, що мілка,
Я кажу — глибока!

Хто з нас правий — я чи він,—
Сам не розумію:
Татку в річці до колін,
А мені — по шию!

ПЕТРИК-КОНСТРУКТОР

Трудився Петрик
І схибив трошки:
Робив ракету,
А вийшла... ложка.

Одначе Петрик
Не став журиться:
Добряча ложка
Теж пригодиться!

ЧЕРЕШНІ В НАМИСТІ

У садок прийшли малята,
А черешні так зраділи,
Що собі, немов на свято,
Все намистечко наділи!

Жовті ягідки, щасливі,
Усміхаються із листя,
І такі вони красиві,
Що шкода їх навіть їсти!

АНДРІЙКІВ РАК

Піймав Андрійко рака,
Мерщій його зварив,
А потім аж заплакав:
— Хто рака замінив?

Здивований страшенно,
Кричить він:— Як це так!
Був чорний рак у мене,
А це — червоний рак!

ПІСЕНЬКА ПРО МАК

Ранньою весною
Ми посієм мак.
Будем, діти, сіяць?
— Так, так, так!

А щоб вітер маку
Не зламав ніяк,
Будем доглядати?
— Так, так, так!

Щоб не заглушили
Бур'яни наш мак,
Будемо полоти?
— Так, так, так!

А коли доспіє
Наш високий мак,
Їстимем зернятка?
— Так, так, так!

Тим же, хто валявся
В холодку всі дні,
Ми дамо зерняток?
— Ні, ні, ні!

Я БУВ НА ДНІПРОГЕСІ

Дні сонячні і теплі:
Прийшла весна-краса.
Я знову був на греблі.
Які там чудеса!

Там водопади ллються
Крізь підняті щити.
Об греблю важко туться
Крижини, мов кити.

До хмар фонтани піни
Над греблею встають.
І крутяться турбіни,
Що місту струм дають.

А прийде ніч — у плесі
Купаються вогні...
Я був на Дніпрогесі.
А ви були чи ні?

ДОЇТЬ КОРОВУ МАМА

Тихо стоїть корівка.
Очі — немов озерця.
Тепла молочна цівка
Б'ється об дно відерця.

Плава в відрі клубками
Піна, біліша вати...
Доїть корову мама —
Значить, пора вставати!

ЧЕРЕВИЧКИ

— Що ж ти, доню, наробила?
Черевички загубила!

Розвела мала руками:
— Та хіба я винна, мамо?

Я б же їх не загубила,
Коли б нові черевички
Ти до платтячка пришила,
Як до шубки рукавички.

«ВЧИТЕЛЬКА» І «УЧЕНЬ»

Це «вчителька» Марійка.
Вона каже Борі:
— Двійка!

А за що — ти розумієш?
Ти читати не умієш!

Книжку треба брати прямо,
А не догори ногами.

Наберешся з вами горя.
Двійка, ось тобі!—

А Боря

Усміхається й не знає —
Хвалить «вчителька»
чи лає!

ШОВКОВИЦЯ ДОСПІЛА

Шовковиця, шовковиця
Доспіла у саду!
Повисли чорні китички,
Намочені в меду!

Я їх зриваю в пригорщу
І в рот собі кладу.
Шовковиця, шовковиця
Доспіла у саду!

Я їстиму шовковицю,
І китички оці
Залишать сині цяточки
У мене на лиці.

Тому усі дізнаються,
Коли я в дім прийду,—
Шовковиця, шовковиця
Доспіла у саду!

НА ГРЯДЦІ

Звелася морква зелено,
Часник підняв списи,
Збира капуста в пелену
Перлиночки роси.

Редиска їй з-під листячка
Гукає:— Підійди,
Сипни мені намистечка —
Солодкої води!

Капуста ж їй:— Редисочко,
Сестричко молода!
Води мені нітрішечки
Для тебе не шкода,

Щоб ти росла хорошою
І не була гірка,
Та... підійти ж не можу я —
Коріння не пуска!

ДЯДЮ ПОКАТАЙТЕ!

Мчить машина по селу.
Я крокую пішки.
— Дядю, дядечку, візьміть!
Покатайте трішки!

Мчить машина по селу —
Лиш пилюка в очі.
Не спиня її шофер —
Покатать не хоче.

— Добре ж, дядьку! Я тепер
Це запам'ятаю.
Буду льотчиком — також
Вас не покатаю!

ЯК ВАНЯ ЗАГОРІВ

За все літо й трошки Ваня
Не лежав у холодку.
Був із дідом на баштані,
Був із татом на току.

Був із мамою у полі —
Кукурудзу проривав.
Був із хлопцями у школі —
Сад полити помагав.

Був у тракторній бригаді,
Де працює старший брат.
Із сестрою на леваді
Пас колгоспівських телят.

І ніде не лінувався,
Скрізь трудився, як умів,
І від сонця не ховався —
Через те він загорів!

ПРОВЧИЛА

Кличе мати:— Синку, йди умийся!—
А синок кричить їй у вікно:
— Ну нащо вмиватися сьогодні,
Якщо завтра митись все одно!

От прийшов вечерять він, а мати:
— Лізь голодним, синку, під рядно:
Ну нащо ти їстимеш сьогодні,
Якщо завтра схочеш все одно!

ШКІДЛИВА КОЗА

Чи ти бачиш, хлопчику,
Як коза
Ходить — кору з яблуньок
Обгриза?

Виламай ти дубчика
З бузини
І козу шкідливу
Прожени.

У подяку яблунька,
Як зросте,
Кине тобі яблучко
Золоте!

НЕ ВГАДАЄТЕ НІКОЛИ

- Гляньте, діти, сюди на папір.
Відгадайте, який оце звір?
В нього грива кошлата, як вовна...
— Що гадати? Це ж лев, безумовно!
— Ні, не лев!
В нього роги розкішні на диво...
— Так тоді це корова, можливо?
— Ні, не корова!
Вуса довгі, цупкі, наче дріт...
— Догадались! Звичайно, це кіт!
— Ні, не кіт!
Ніжки ніжні, тонкі, мов лоза...
— Почекайте! А може, коза?
— Ні, не коза!
Весь колючий, неначе будяк...
— Ну, тоді це, звичайно, їжак!
— Ні, не їжак!
На копитах підкови сталльні...
— Та це кінь, очевидно! Чи ні?
— Ні, не кінь!
Хвіст пухнастий — аж любо дивиться!
— Ну, тоді, безумовно, лисиця!
— Ні, не лисиця!

Не вгадаєте, мабуть, ніколи.
Це «художники» юні: Микола,
Митя, Вітя, Тарасик і Федя —
Уп'ятьох малювали ведмедя!
Схожий?

ЯК ПЕРЧИНА САШКА ПРОВЧИЛА

Наш Сашко іще недавно
Дуже дивну звичку мав —
У саду і на городі
Він все чисто куштував.

Там надгриз десяток яблук
І покидав, де прийшлося.
Там попробував на зуба
Ще зелений абрикос.

Тишком-нишком на баштані
Кавуни понадрівав,
На городі, наче заєць,
Огірки понадгризав.

От дійшла до перцю черга.
Взяв Сашко перчину в рот,
Укусив — і аж заплакав,
Закричав на весь город:

— Ой, гіркуча! Ой, колюча!
Ой, пече язик вона!..—
Молодчина та перчина,
Що провчила пустуна!

ЧОМУ ВЕДМІДЬ НЕ РОЗДЯГАЄТЬСЯ

В спеку він, неначе у кожусі,
Важко диха, стомлено дріма...
Так чому ж він теплий одяг, друзі,
Навіть літом з себе не зніма?

Сам ведмідь хотів би дня ясного
Знять його із себе, та дарма:
Під кожухом, очевидно, в нього
Ні сорочки, ні штанів нема!

ГОРОБЦІ

Впали із неба
Білі крупці.

Вмить позлітались
В двір горобці.

Стали клювати
Крихітки ці,—

Тануть у дзьобі
Дивні крупці.

Ні, то сніжинки,
То не крупці.

І засмутилися
Знов горобці.

ЯБЛУКА

(Небилиця)

Впали яблука у воду,
Зачепились за колоду,
Покотилися по кручі,
Полетіли вище тучі,
На хмаринці відпочили,
Повні боки обсушили,
Кілька днів там достигали,
В вітру пахощів набрали,
В сонця кольору взяли,
Щоки соком налили,
І коли ви, діти, спали,
Нам на стіл вони упали,
Щоб ви їх швиденько з'їли,
Поки знов не полетіли!

ДИВНІ ШТАНИ

Купила якось мама
Мені нові штани.
Приміряла — великі.
Полежать хай вони.

Ми вчора знов дістали
В комоді їх, на дні.
Почав я надівати —
Малі вони мені.

І я ламаю голову:
Що за чудні штани?
Були ж колись великими,
Тепер — малі вони!

КАВУНИ

Виходжу в поле на баштан,
А поле — не впізнати:
Здається, вибігли на лан
Смугасті поросята.

Здравши хвостики, вони
Уткнулись в землю писком...
Та лиш ножем ти їх торкни —
Розколються із тріском.

Зернятка хутко кину вбік,
Візьму у рот шматочок
І п'ю, мов мед, солодкий сік,
Та що там мед! Медочок!

Сміється сонце з вишини
І заздрить, безумовно...
Ой, не кажіть про кавуни,
Бо слинки в роті повно!

НЕ ЗНАЄ НІХТО

Де щиглики звили гніздо,
Не знає, не бачив ніхто.
Одна тільки я це узнала
Та Ніні-подружці сказала,
А Ніна призналась Маринці,
Маринка сказала Галинці,
Галинка сказала Степану,
Степан — лиш Марійці та Йвану,
Іван — Василю, а Марійка —
Двом братикам — Юрі й Андрійку,
Андрійко — Борису й Миколі,
А Юра — двом Олям і Толі,
А ті повіли таємницю
І братикам всім, і сестрицям.

А більше не знає ніхто.
Так хто ж зруйнував те гніздо?

ДИВНА ДРУЖБА

Подружила із совою
Гомінка сорока.
Це у них не дружба, діти.
А одна морока!

Бо вночі, коли сорока
Мусить міцно спати,
Прокидається сова
І — давай кричати!

Але вдень сова й на хвильку
Не заплющить ока,
Бо шумить-тріщить над нею
Цілий день сорока.

Від такої дружби птахам
Стало сумно жити...
Як отак дружить, хлоп'ята,—
Краще не дружити!

ЖУРИВСЯ ІЖАК

Іжачок сидів журився
В лісі за пеньками,
Що в його синів манюніх
Кожушки з голками.

Він би скинув кожушки ті —
Їх не знять ніколи!
Взяв би діточок на ручки —
Лапки всі поколе!

А якщо коли нашкодять
Малюки вреднючі,
То попробуй їх відшльопать,
Як вони колючі!

ЧОМУ ЗАЄЦЬ КОСООКИЙ?

Заєць їсти схоче,
То недовго дума —
У город заскоче
І капусту хрума.

Хрума і навколо
Скоса поглядає:
Чи нема нікого,
Чи не йде хазяїн?

А сидить в горосі
Цей ласун зайчисько,
Поглядає скоса:
Чи Рябко не близько?

Він в гаю гуляє,
П'є з трави росицю,
Скоса поглядає:
Чи не йде лисиця?

А води напився —
Також зирка в боки!..
Ось чому зробився
Зайчик косооким!

ЯК ІНДИК ТОПИВСЯ

Що за шум? Що за крик?
У корито впав індик!
Ой, індик утопиться!
Всяк до нього товпиться.

Півень в ту ж хвилину
Приволік драбину.
Причвалала качка —
Прикотила тачку.
Прилетіла гуска —
Принесла мотузку.
Кури аж з городу
Притягли колоду.
До корита товпляться:
«Ой, індик утопиться!»
З горя індичата
Почали ридати.
Родичі індика
Наробили крику.
Де ж сидить індичка —
Сліз побігла річка:
«Що ж це в світі робиться?
Наш індик утопиться!»

Хоч трудилися немало,
Та індика врятували —

І здорового, й живого,
А до того — ще й сухого!

Раді індичата
Почали стрибати,
Родичі індика
Привели музики,
А індичка встала —
В танці закружляла.

І всі птахи засміялись,
Бо даремно хвилювались —
Буде жить індик на світі:
Не було ж води в кориті!

ЩО БІЛЬШЕ — ДВА ЧИ ТРИ?

Спитав ведмідь у дітвори,
Синочків волохатих:
— Скажіть, що більше — два чи три?
Лиш прошу не брехати!

Один сказав:— Три більше двох!
Це всім відомо, тату! —
Другий сказав:— Два більше трьох!
Ну як цього не знати!

— А ти як думаєш? — ведмідь
У третього питає.
А ведмежа йому в одвіт:
— По-різному буває!

Якщо в нас дині і горох —
Дві дині, три зернятка.
Тут д в а, звичайно, більше т р ь о х! —
Говорить ведмежатко.—

Бо три зернятка можеш ти
У жмені заховати,
А щоб дві дині принести —
Мішечок треба брати!

Ведмідь синку гостинця дав:
— Ти молодець сьогодні!
Два справді більше трьох! — сказав.
А ви з ведмедем згодні?

ЧОМУ КАШЛЯЄ ІНДИК

Молодий дурний індик
Лиш проснувся — скік та скік
Не вмивався, не втирався —
Геть на вулицю подався.

А надворі — біло, біло!
Прямо очі засліпля!
Все навколо побіліло —
І городи, і поля,
І городи, і лужок.

Впав сніжок!

Як побачив це індик,
То аж висунув язик!
— Ой, морозиво усюди!
Не потрібно й купувать!
Досхочу клювати буду,
Поки всі індики сплять!

І мерщій той сніг хапає,
Захлинається, ковтає.
(Всі індики мають звичку
Поживитись на дурничку!)

Так індик сніжку наївся
І, звичайно, застудився,
Потім виліз спать на піч.

Кашляв, бідний, цілу ніч
І до ранку ледь не вмер.
А тепер —

Сніг на сонечку сія,
А індик повсюди біга
І кричить: — Не їжте снігу!
Ой, не їжте, братці, снігу.
Щоб не кашляли, як я!

ГОСТИНЦІ

Вже сорока ледве диха —
Всім гукнути поспіша:
— Тихо, тихо, тихо, тихо!

Ша!

У старої ведмедихи
Народилось ведмежа!

Клишоноге, волохате,
А швидке — як сам ведмідь.
Тож виходьте, звірі, з хати,
Щоб ведмедів привітати,
А малому ведмежаті —
Подаруночки несіть!

Тільки це узнали скрізь —
Зашумів, ожив весь ліс.
Хто що міг — поклав у клунок
І мерщій у подарунок
Ведмежаткові поніс.

Заець моркви приніс цілу в'язку
(Ніч не спав — із городу возив),
Ведмежаті дає:— Ось, будь ласка,
На здоров'я, говорить, гризи!

Білка котить візочок горішків,
Гору сіна таскає осел,

А лисиця дві курячі ніжки
На обід ведмежаті несе.

Дрозд приніс спілих ягід у ситі,
Цап — квасолі, і яблук — їжак,
А свиня — жолудів у кориті:
— Хрю-хрю-хрю!— каже,— їж,
ведмежа.

Миші торбу зерна прикотили,
Кіт—сальця кілька добрих шматків...
Всі гостинці маляті носили,
Всі вітали щасливих батьків.

У старенькій ведмедевій хаті
За той день побував увесь ліс,
Тільки меду-медку ведмежаті
Так ні краплі ніхто й не приніс!

ЧОМУ ЗАЄЦЬ БЕЗ ШАПКИ ХОДИТЬ

Під кущем собі лежить
Заєць на світанку.
Дума: «Що, коли пошить
Шапочку-ушанку?»

Не страшна тоді зима
Й віхола шалена.
Всі б сказали, що нема
Розумніших мене.

Це б про мене на весь край
Слава полетіла!..»
Заєць очі протира
І — мерщій за діло!

Смушок взяв у барсука,
Нитки — у лисиці,
Голку — в друга їжака,—
Заходивсь трудиться!

І не спав він, і не їв
З ранку і до ранку —
Наш зайчисько собі шив
Шапочку-ушанку.

А пошив — ще й не надів,
Як звірята й птиці

Прибули з усіх кінців
Шапку подивиться.

Кожен шапочку хвалив,
Кожен дивувався.
А зайчисько від тих слів
Ще більш пишався!

Та озвався тут ведмідь:
— Шапочка чудова.
Нумо, зайчику, надіть
Просимо обнову!

Заєць шапочку в ту ж мить
Враз надіти хоче,
І не може це зробити!
А вже ліс регоче!

Покотився дружний сміх
З краю і до краю.
А зайчисько з усіх ніг
Дременув із гаю.

Як летів поміж кущів,—
Поколов і лапки.
Так чому ж він не надів
Свою теплу шапку?

Чом він мерзне стільки літ
В дощ і в завірюху?
Бо ту шапочку надіть
Заважають...
вуха!

ПРО НАШОГО ГНАТА І ЙОГО САНЧАТА

Мама й тато
Купили для Гната
У крамниці
Новенькі санчата.

А в них дощечки
Жовто-рожеві,
Полозочки
Блискучі, сталеві.

Тільки Гнат
Став сердито кричати,
Що погані
У нього санчата.

Став він плакати,
Слізеньки лити:
Просить кращі
Санчата купити.

Довелося
Вертатися тату
Брати інші санчата
Для Гната.

Тільки Гнат
Став ізнову кричати,

Що погані
У нього санчата.

Став він плакати,
Слізоньки лити:
Просить кращі
Санчата купити.

Не на жарт
Тут розгнівався тато
І відніс у крамницю
Санчата.

— Більш до мене тепер
Не звертайся,
Сам санчата зроби
Та й катайся!

Що робить
Залишалось Гнату?
Сів він сам у дворі
Майструвати.

Взяв він цвяхи,
І пилку, й обценьки,
Взяв він дощечки —
Довгі й куценькі —

Молоточок, сокиру
Й рубанок —
Працював у дворі
Цілий ранок.

І до вечора
В нашого Гната

Були власні
Новенькі санчата.

Правда, лаком
На сонці не сяють —
Цвяхи скрізь
І сучки виглядають.

Полозочки криві
Та іржаві —
Лівий більше задрався,
Ніж правий.

Дошки гнуться,
Стовбурчаться вгору.
І риплять —
Хоч тікайте із двору!

А вже Гнат
Кличе, радісний, тата:
— Правда ж, гарні
У мене санчата?

Глянув тато
І вигукнув:— Синку,
Не санчата у тебе —
Картинка!

Не санчата —
Справжнісінька казка!
Йди катайся, синочку,
Будь ласка!

А ви можете, друзі,
Сказати:
Чим же гарні санчата
У Гната?

П. РЕБРО

(*Біографічна довідка*)

Петро Павлович Ребро народився 19 травня 1932 року в селі Білоцерківці, Куйбишевського району, Запорізької області, в родині колгоспника. В 1949 році, після закінчення Білоцерківської десятирічки, вступив на мовно-літературний факультет Запорізького педагогічного інституту. В 1953 році, по закінченню інституту, деякий час працював викладачем української мови та літератури Мало-Катеринівської середньої школи. В цьому ж році був призваний до лав Радянської Армії. Демобілізувавшись, працював на редакційній роботі — спочатку в запорізькій обласній газеті «Червоне Запоріжжя», а потім — в «Запорізькій правді». З 1959 року — старший редактор Запорізького книжково-газетного видавництва.

Писати почав з дитинства. Перший вірш надрукував у 1946 році в піонерській газеті «Зірка». З 1949 року друкується в журналах та альманахах.

У 1955 році у видавництві «Радянський письменник» вийшла перша збірка віршів «Заспів». Друга книга П. Ребра «Вітер з Дніпра» вийшла в «Молоді» у 1957 році. В 1958 році видавництво «Радянська Україна» випустило в бібліотечці «Перця» його книжку сатири і гумору «Проти шерсті». Цього ж року вийшли дві книжки П. Ребра для дітей — «Сонечко» (Дитвидав УРСР) та «Чому заець косоокий» (Дніпропетровське обласне видавництво).

В 1958 році П. Ребро в складі групи туристів побував у Туреччині, Греції, Об'єднаній Арабській Республіці, Франції, Бельгії та Фінляндії. Внаслідок цієї поїздки з'явилася книга нарисів і віршів «У сусідів по планеті».

В 1961 році у видавництві «Радянський письменник» вийшла книга поезій «Родичі сонця». Книжки для дітей «Кто прав?», «Солов'ята» і «Дірочка від бублика» вийшли відповідно в Москві, Києві та Запоріжжі.

Член КПРС з 1953 року. Голова Запорізького обласного літературного об'єднання.

З М І С Т

Земля сталедарів

«Ні, ти не знаєш добре України...»	3
«Навіть квітку жаль мені зірвати...»	4
Балада про Вітчизну	5
«Чому український хліб пахучий?»	8
«Коли приходять у серце мрії...»	10
«Я бачив, як захоплено на святі...»	12
«Лівий берег скучає за Правим...»	13
«Сталевари мої...»	14
Запорізькі ночі	16
«У цім краю — вогонь усім за друга...»	17
Ранок у місті	18
Про що співає сталь	19
Молодий майстер	20
Домна	21
Дезертир	22
Візьміть мене підручним!	24
«Спасибі, доле...»	25
На острові Хортиці	26
Перед пам'ятником Богдану Хмельницькому	27
«Я заздрю...»	28
Земляки	29
Вітер з Дніпра	30
«Розливсь Дніпро...»	32
«Це що ж за хуртовина серед літа?»	33
«Задивилася гребля...»	35
«Душа — не цитра, а бринить...»	36
Морю	37
Малюнок	39
«До столу письмового знов не вдалось мені сісти...»	40

«Давно співаю оди сталі я...»	41
Рідній Партії	43

В гостях у жайворонка

«Мій жайвірку милий...»	45
«Це вже весна»	46
«Зелені колоски на пензлі схожі»	47
«О рідна ниво!»	48
«Збирає день із ночі подать...»	49
«Ми з тобою по стежині...»	50
«Ледь-ледь у полі колосок...»	51
«Ще грім дріма...»	52
«На позолочених вервечках...»	54
«Колосок, ти — пісня ниви...»	56
«Є моря, що пахнуть чебрецями...»	57
«Прокидайся, музо-нене...»	58
«Люблю вас, рідні ниви й далі!»	59
«Тут не треба пишних тостів...»	60
«Славута горнеться до греблі...»	61
Польова коліскова	62
«Шепочуть тихо на лану...»	63
«Хліба запнулись мевом, як габою...»	64
Жайворонок	65
Хліб	66
«Замовк мотор комбайна за селом...»	67
«Уже тут зібрано врожай...»	68
«Тут все знайоме й незнайоме...»	69
«Завжди нестямно рада цій картині...»	70
«Летить бджола...»	71
Катеринка	72
Тополі	73
Яблуко	74
Кажани	75
«Жовте все, куди не глянеш...»	76
«Здрастуй, стіл, домашній мій верстател!»	77
Білоцерківка	78
«Поклонившись рідній хаті...»	80
Батько	81
Інвалід	89
Вітчизні	91

Де ти пройдеш, кохана...

«Навіки щасливий той дім...»	92
«Чорнявий вечір завітав на землю...»	93
«Природа ніби ждала чуда»	95
Де ти пройдеш...	96
«Ходить вечір — нюхає фіалки...»	97
В лісі	98
Не питайте	99
«Трусять нам на плечі вишні...»	100
«О ні, не давай мені серце на схов...»	101
«Не рік, не два шукав, шукав тебе я всюди...»	102
«Грім себе у груди вдарив...»	103
«Вже зелені півники на грядці...»	104
«Вітерець у сад заскочив...»	105
Знайомі...	106
Весілля	108

Жди солдата

«Переді мною — в розквіті, у рості...»	109
«Я був малим, коли війна прийшла...»	110
«Знаю, добре долати кряжі й перевали...»	111
На Сапун-горі	112
Моєї армії солдат	113
«Хвалились хлопці в мить перепочинку...»	114
Ода пілотці	115
Перекур	116
«Наче гуси — намети в ліску...»	117
Сурмач	118
Сосна	119
«Любов не передбачена в Уставі»	120
«В селі ми йдем...»	121
«Я солдатську адресу змінив...»	122
«ЗІЛ глухо тормозом ляснув...»	123
«Єнерал»	124

Сусіди по планеті

«Було це, пам'ятаю...»	126
Турецькому безробітному	128

«Мечетей — море. Сонце. Спека»	129
Стамбул з натури	131
«Пийте кока-кола!»	133
Олеандри	135
«Коли я зійшов на Акрополь...»	136
Чому стогнуть каріатиди	137
«Хорошо»	139
Руки	141
«Над річкою Бердою хиляться верби»	142
На могилі Поля Елюара	143
У центрі Антверпена пам'ятник е	144
На чужині	146

Проти шерсті

Швидка допомога	147
Розбудить Яшу!	149
Оверко-безбожник	150
Пустодзвін	151
Як миша родила... гору	152
Підіймальний кран	152
Сон	153
Ведмідь в лісництві	154
Ображений Гусак	155
Вірна ознака	156
Обое рябое	156
Дід і внук	157
Чоботи	158
Висока мета	159
Прорахувався...	159
Хто кого	160
Цинік	160
«Передова» Гапка	160
Корінь зла	160
Спільність платформи	161
Роздуми директора мебльової фабрики	161
Віничок на трибуні	161
Кокетка	162
«Допомога»	162
Скупий	162
З хворої голови на здорову	162
Голова й авторитет	163
Чи велике небо	163

Незалежний Цвях	163
Поважна причина .	163
Витончений смак .	164
Пожалів...	164
Молитва ледаря .	164
Ліричний Верблюд	164
Признався...	165
Скарга Олівця	165
Півень-зазнайка	165
Культура не на замку .	165
Хоробрий Кіт	166
Образився	166
Заздрість	166
Жертва вірності	166
Залили...	167
Любитель заморського шмаття	167
Іжак-підлабузник	167
Рішення проблеми	167
Коли є ґрунт під ногами	168
Похвалився	168
Заціпило...	168
Набрехали	169
Так красивіше...	169
Краса на смак	169
Кому що	169
Трагедія автора шпигунських повістей	170
Самовпевненість	170
Самокритичний поет	170
Критику, який пише під псевдонімом	170
Претендент на Парнас	171
Передбачливий поет	171
Шанований Будяк	171
Вжив заходів...	171
Ростучий Мох	172
Жертва виховання	172
Похвалився!..	173
З точки зору...	173
Самокритичний Терен	173
«Родичі»	174
Один поет себе втішав...	174
Зонтик	174
Мрія поета-календарника	175
Товстошкірий	175

Поет без свого голосу	175
Розгнівана Зebra	176
Літератор-інвентаризатор	176
Не пробував	176
Заспокоїв	177

Солов'ята

Сонечко	178
Чому так?	179
Молоток — твій дружок	180
Солов'ята	181
Сталевар	182
Цап	183
Найсмачніші огірки	184
Соромливий півень	185
Берізки	186
Прокинься, донечко	187
Соняхи	188
Зелений гребінець	189
Що таке роса?	190
Сліпий дощик	191
Хто правий?	192
Петрик-конструктор	193
Черешні в намісті	194
Андрійків рак	195
Пісенька про мак	196
Я був на Дніпрогесі	197
Щогли	198
Доїть корову мама	199
Відремонтували	200
Черевички	201
«Вчителька» і «учень»	202
Шовковиця доспіла	203
На грядці	204
Дядю, покатайте!	205
Як Ваня загорів	206
Провчила	207
Шкідлива коза	208
Не вгадаєте ніколи	209
Як перчина Сашка провчила	210
Чому ведмідь не роздягається	211
Горобці	212

Яблука	213
Дивні штани	214
Кавуни	215
Не знає ніхто	216
Дивна дружба	217
Журився їжак	218
Чому заець косоокий?	219
Як індик топився	220
Що більше — два чи три?	222
Чому кашляє індик	224
Гостинці	226
Чому заець без шапки ходить	228
Про нашого Гната і його санчата	230
П. Ребро (<i>Біографічна довідка</i>).	235

ПЕТР ПАВЛОВИЧ РЕБРО

Лучи серця

(На українском языке)

*

Редактор *Ф. С. Бойко*

Художник *М. М. Димченко*

Художній редактор *В. В. Машков*

Технічний редактор *М. О. Войнаровський*

Коректор *Л. М. Кирилець*

*

БФ 16051. Здано на виробництво 3/Х 1961 р.

Підписано до друку 20/ХІІ 1961 р.

Формат паперу 70×90¹/₃₂. Фізичн. друк. арк. 7,625.

Умовн. друк. арк. 8,89. Обліково-видавн. арк. 6,039.

Ціна 45 коп. Замовлення 720. Тираж 6000.

*

Держлітвидав України.

Київ, вул. Володимирська, 42.

*

4-а поліграффабрика Головополіграфвидаву

Міністерства культури УРСР,

Київ, пл. Калініна, 2.